AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2006. december 13. *

A T-138/03. sz. ügyben,

É. R., O. O., J. R., A. R., B. P. R. (lakóhelyük: Vaulx-en-Velin [Franciaország]),

T. D., J. D., D. D., V. D. (lakóhelyük: Palaiseau [Franciaország]),

D. E., É. E. (lakóhelyük: Ozoir-la-Ferrière [Franciaország]),

C. R. (lakóhelye: Vichy [Franciaország]), H. R., M. S. R., I. R., B. R., M. R. (lakóhelyük: Pau [Franciaország]),

C. S. (lakóhelye: Párizs [Franciaország]),

(képviseli őket: F. Honnorat ügyvéd),

felpereseknek,

* Az eljárás nyelve: francia.

az **Európai Unió Tanácsa** (képviselik kezdetben: M. Balta és F. Ruggeri Laderchi, később: M. Balta és F. Florindo Gijón, meghatalmazotti minőségben),

és

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviselik kezdetben: D. Booss és G. Berscheid, később: G. Berscheid és T. van Rijn, meghatalmazotti minőségben),

alperesek ellen

az EK 235. cikk és az EK 288. cikk második bekezdése alapján a felpereseket amiatt ért állítólagos károk megtérítése iránti kérelmei tárgyában, hogy megfertőződtek, majd elhaláloztak a családtagjaik, akik a Creutzfeldt-Jakob kór új változatában szenvedtek, amely összefüggésben van a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmának európai megjelenésével és elterjedésével, amiért a Tanács és a Bizottság felelős,

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGA (első tanács),

tagjai: R. García-Valdecasas elnök, J. D. Cooke és I. Labucka bírák,

hivatalvezető: J. Palacio González főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2006. február 16-i tárgyalásra

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita alapjául szolgáló tényállás

I – *A szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmának és a Creutzfeldt-Jakob kór új változatának megjelenése, valamint az e betegségek elleni küzdelem kapcsán tett közösségi és nemzeti intézkedések*

1 A szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma (a továbbiakban „BSE"), az ún. „kergemarhakór" a fertőző szivacsos agyvelőbántalmaknak nevezett kórok csoport-

jához tartozik, amelyek az analízis során az agy elkorcsosulásával és az idegsejtek szivacsos jellegével jellemezhetők. E betegségeket csendes lefolyású lappangási időszak előzi meg, amelynek során – a látszólag egészséges – megfertőződött alanyok semmilyen jellemző klinikai tünetet nem mutatnak. A BSE kialakulásának valószínű oka egy, a szarvasmarhaféléknek szánt takarmány elkészítésében történt változtatás, miszerint olyan fehérjéket kevernek a takarmányhoz, amelyek az ún. „surlókór" (scrapie) betegségben szenvedő juhokból származnak. A betegség főként a táplálékok – különösen az olyan hús- és csontliszt – bevitelével terjed, amelyből nem távolították el a fertőző kórokozókat.

2 A BSE-t először 1986-ban, Nagy-Britanniában mutatták ki. Az állatjárvány gyorsan terjedt ebben az országban, és az 1987 végi 442 esetről a legnagyobb éves előfordulás 1992-ben körülbelül 37 000 esetre nőtt. A 90-es évek elejétől kezdve más tagállamokban is kimutattak BSE-eseteket.

3 1988 júliusában az Egyesült Királyság úgy határozott, hogy egyrészt betiltja a kérődzőknek szánt azon takarmányok értékesítését, amelyek kérődzőkből származó fehérjéket tartalmaznak, másrészt megtiltja az állattenyésztőknek, hogy ilyen típusú takarmánnyal etessék a kérődzőket (a később módosított, Bovine Spongiform Encephalopathy Orderben [a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmáról szóló rendeletben] szereplő „Ruminant Feed Ban" [1988, SI 1988/1039]).

4 1989 júliusától a közösségi intézmények is elfogadtak rendelkezéseket a BSE elleni fellépésről. Ezen intézkedések nagy részét a belső piac megvalósításának céljával a Közösségen belüli kereskedelemben alkalmazható állat-egészségügyi ellenőrzésekről szóló, 1989. december 11-i 89/662/EGK tanácsi irányelv (HL L 395., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 9. kötet, 214. o.), és az egyes élőállatok és állati termékek Közösségen belüli kereskedelmében a belső piac megvalósításának céljával alkalmazandó állat-egészségügyi és tenyésztéstechnikai ellenőrzésekről szóló, 1990. június 26-i 90/425/EGK tanácsi irányelv (HL L 224., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 10. kötet, 138. o.) alapján fogadták el, amely lehetővé teszi a Bizottságnak védőintézkedések meghozatalát, amikor állati vagy emberi egészséget veszélyeztető kockázat lép fel.

5 Így az Egyesült Királyságban a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmával szemben teendő bizonyos védekezési intézkedésekről szóló, 1989. július 28-i 89/469/EGK bizottsági határozat (HL L 225., 51. o.) bizonyos megszorításokat vezetett be az Egyesült Királyságban az 1988 júliusa előtt született szarvasmarhák közösségi kereskedelmével kapcsolatban. E határozatot az 1990. február 7-i 90/59/EGK bizottsági határozattal (HL L 41., 23. o.) módosították, amely általánosan megtiltotta a szarvasmarhák Egyesült Királyságból történő kivitelét, és azt minden hat hónapnál idősebb szarvasmarhára kiterjesztette. Az, amely módosítja a BSE-vel kapcsolatban egyes szövetekre és szervekre vonatkozó további követelmények felállításáról szóló 89/469 és a 90/200/EGK bizottsági határozatokat módosító, 1990. június 8-i 90/261/EGK bizottsági határozat (HL L 146., 29. o.) kimondta azt, hogy az állatokra helyezett speciális jelöléssel és az állatok azonosítását lehetővé tévő informatikai rendszer alkalmazásával kell e tiltás betartását biztosítani. Továbbá, az 1990. március 6-i 90/134/EGK bizottsági határozat (HL L 76., 23. o.) a BSE-t felvette a bejelentési kötelezettséggel rendelkező betegségek listájára, amelyet az állatbetegségek Közösségen belüli bejelentéséről szóló, 1982. december 21-i 82/894/EGK tanácsi irányelv (HL L 378., 58. o., magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 5. kötet, 191. o.) vezetett be.

6 A szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma (BSE) tekintetében egyes szövetekre és szervekre vonatkozóan kiegészítő követelmények megállapításáról szóló, 1990. április 9-i 90/200/EGK bizottsági határozat (HL L 105., 24. o.) számos intézkedést vezetett be azzal a céllal, hogy korlátozza az Egyesült Királyság és a többi tagállam között a vágáskor hat hónaposnál idősebb szarvasmarhákból származó egyes szövetekre és szervekre – agy- és gerincvelőre, mandulákra, borjúmirigyre, lépre és belekre – vonatkozó közösségen belüli kereskedelmet. Megtiltották a nem emberi fogyasztásra szánt egyéb szövetek és szervek szállítását is, és előírták, hogy elkülönítetten kell levágni minden olyan szarvasmarhát, amely esetében klinikai tünetek alapján BSE gyanúja áll fenn, és annak agyvelejét a betegség megállapítása céljából meg kell vizsgálni. Arra az esetre, ha a BSE megerősítést nyert, a határozat kötelezően előírta az állat hasított testének és belsőségeinek megsemmisítését. Az Egyesült Királyságban a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmára vonatkozó (BSE), a szarvasmarha-embriókat érintő egyes védőintézkedésekről szóló, 1992. május 14-i 92/290/EGK bizottsági határozat (HL L 152., 37. o.) minden tagállamot arra kötelez, hogy ügyeljen arra, hogy ne szállítsanak a többi tagállamba olyan szarvasmarhafélék nőstényeiből származó embriókat, amelyeknél megállapították vagy gyanítják a BSE fennállását. Az Egyesült Királyság vonatkozásában e határozat megtiltotta az 1988. július 18-a előtt született állatokból származó embriók kivitelét, és előírta a donorállatok azonosításához szükséges intézkedések elfogadását.

7 A szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmára és az emlősökből nyert fehérjéket tartalmazó takarmányokra vonatkozó védekezési intézkedésekről szóló, 1994. június 27-i 94/381/EK bizottsági határozat (HL L 172., 23. o.) teljesen megtiltotta az emlősökből származó fehérjék felhasználását a kérődzők takarmányozásában; azokat a tagállamokat azonban, amelyek képesek voltak olyan rendszert bevezetni, amely lehetővé teszi a kérődzőkből és a nem kérődzőkből nyert állati fehérjék megkülönböztetését, a Bizottság felhatalmazhatta, hogy engedélyezzék a kérődzőknek a többi emlősállatfajból nyert fehérjével történő takarmányozását.

8 1995-ben a Creutzfeldt-Jakob kór (a továbbiakban : CJK) felügyeletével foglalkozó edinburgh-i (Egyesült Királyság) egység tíz CJK-esetet azonosított. Ez a gyógyíthatatlan és halálos kimenetelű neurológiai megbetegedés veszélyes az emberekre, és a humán szivacsos agyvelőbántalmak csoportjához tartozik. A kimutatott esetek a klasszikus CJK-tól meglehetősen eltérő formában jelentkeztek, így a CJK új változataként (a továbbiakban: a CJK új változata) írhatók le. A betegek mind fiatalok (19 és 41 év közöttiek, átlagéletkoruk 29 év) voltak, meglehetősen hosszú lefolyású betegségben (átlagosan 13 hónap) szenvedtek, a klasszikus CJK-tól eltérő klinikai tünetekkel, akiknél a boncoláskor teljesen új szövettani jellemzőket állapítottak meg.

9 A Spongiform Encephalopathy Advisory Committee (Agyvelőbántalommal Foglalkozó Tanácsadó Bizottság, a továbbiakban: a SEAC), független tudományos szervezet, amelynek feladata, hogy az Egyesült Királyság Kormányát a BSE-vel kapcsolatban tanácsokkal lássa el, 1996. március 20-án közleményt adott ki, amely a CJK új változatának 10 esetéről tett említést, és megállapította, hogy „jóllehet nincs bizonyíték a közvetlen összefüggésre [...] jelenleg a legvalószínűbb magyarázat az, hogy ezek az esetek az 1989-ben bevezetett [egyes meghatározott szarvasmarha belsőségekre vonatkozó] tilalmat megelőzően – kapcsolatba kerültek a BSE-vel".

10 A Bizottság 1996. március 27-én elfogadta a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma [BSE] elleni járványügyi intézkedésekről szóló, 96/239/EK határozatot (HL L 78., 47. o.), amely megtiltotta az Egyesült Királyság területéről valamennyi szarvasmarha és marhahús, vagy abból készült termék kiszállítását a többi

tagállamba és harmadik országokba. E határozat különösen azt írta elő, hogy az Egyesült Királyság először is nem szállít a területéről élő szarvasmarhát, annak spermáit és embrióit; másodszor nem szállít olyan húst, amely az Egyesült Királyságban levágott szarvasmarhaféléből származik; harmadszor olyan terméket, amely az Egyesült Királyságban levágott szarvasmarhaféléből származik, és az emberi táplálék- vagy állati takarmányláncba kerülhet, valamint nem szállít orvosi, kozmetikai vagy gyógyszeripari felhasználásra szánt termékeket, negyedszer nem szállít emlősökből származó hús- és csontlisztet.

11 Az Európai Parlament 1996. július 18-án ideiglenes vizsgálóbizottságot hozott létre a BSE ügyében. 1997. február 7-én e bizottság elfogadta a BSE-re vonatkozó közösségi jog állítólagos megsértéséről, valamint a közösségi jog alkalmazása során felmerült állítólagos hivatali visszásságokról szóló, a közösségi és a nemzeti bíróságok hatáskörét nem érintő jelentést (a továbbiakban: a vizsgálóbizottság jelentése). E jelentés arról tett említést, hogy a Bizottság, a Tanács, valamint az Egyesült Királyság hatóságai hanyagul kezelték a BSE-válságot, és bírálta az állat- és közegészségügyi kérdésekkel foglalkozó közösségi bizottságok működését.

12 A fertőző szivacsos agyvelőbántalommal kapcsolatos veszélyes anyagok használatának tilalmáról szóló, 1997. július 30-i 97/534/EK bizottsági határozat (HL L 216., 95. o.) megtiltotta a „különleges fertőzési veszélyt jelentő anyagnak" nevezett anyagok (a továbbiakban: SRM), azaz egyrészt a tizenkét hónaposnál idősebb szarvasmarhák, valamint a tizenkét hónaposnál idősebb juhok és kecskék, illetve az olyan előbb említett állatok esetében, amelyek egy állandó metszőfoga már áttörte a fogínyt, a koponya, beleértve az agyvelőt és a szemeket, illetve a mandulák és a gerincvelő felhasználását, másrészt a juhok és a kecskék lépének felhasználását. E határozat hatálybalépésétől kezdve az SRM mindennemű felhasználását, így például a szarvasmarha-, a juh- és a kecskefélék gerincoszlopának felhasználását is megtiltották arra a célra, hogy abból mechanikus úton húst nyerjenek. Ezen túlmenően a tagállamok által a saját területükön levágott állatok tekintetében hozott kiegészítő intézkedések sérelme nélkül az SRM-et a megsemmisítés során külön kellett kezelni és el kellett égetni. E határozat hatálybalépésére előírt időpont kezdetben 1998. január 1-je volt, amelyet azután 2000. június 30-ára halasztottak.

13 A Bizottság azonban 2000. június 29-én elfogadta a fertőző szivacsos agyvelőbántalmak tekintetében veszélyt jelentő anyagok felhasználásának szabályozásáról, valamint a 94/474/EK határozat módosításáról szóló 2000/418/EK határozatot (HL L 158., 76. o.); a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmára vonatkozó egyes védőintézkedésekről, valamint a 89/469/EGK és 90/200/EGK határozatok hatályon kívül helyezéséről szóló 94/474/EK határozatot a Bizottság 1994. július 27-én fogadta el (HL L 194., 96. o.). A 2000/418 határozat hatályon kívül helyezte a 97/534/EK határozatot, és annak helyébe lépett, valamint véglegesen szabályozta az SRM-felhasználást, meghatározta azokat a szarvasmarhákból, juhokból és kecskékből származó anyagokat, amelyeket 2000. október 1-jétől olyan külön eljárás szerint kellett eltávolítani és megsemmisíteni, amelynek célja, hogy gátat vessen a BSE terjedésének. E határozat megtiltotta ezen állatok fejcsontjának és gerincoszlopának felhasználását bizonyos esetekben, valamint megtiltotta egyes vágási eljárások alkalmazását is.

14 A Tanács 2000. december 4-én fogadta el a fertőző szivacsos agyvelőbántalmakkal szembeni egyes védőintézkedésekről és az állati fehérjének állati takarmányként történő felhasználásáról szóló 2000/766/EK határozatot (HL L 306., 32. o.), amely 2001. január 1-jén lépett hatályba, és arra kötelezi a tagállamokat, hogy tiltsák meg a feldolgozott állati fehérjék felhasználását az élelmiszer-előállítás céljából tartott, hizlalt vagy nevelt tenyésztésre szánt állatok takarmányozásában.

15 A Számvevőszék 2001. szeptember 13-án elfogadta az BSE-ről szóló 14/2001. sz. különjelentést (HL 2001. C 324., 1. o.). A Számvevőszék e jelentésben megvizsgálta az Európai Unió által, a BSE vonatkozásában elfogadott és végrehajtott intézkedéseket, hogy azonosítani és kezelni lehessen a BSE megjelenésének és elterjedésének kockázatát, valamint azt a fenyegetést, amelyet e betegség az emberi és állategészségre gyakorolhat. A Számvevőszék különösen azt állapította meg, hogy a Bizottság BSE-vel kapcsolatos stratégiája általánosságban kielégítő, és hogy a rendelkezésre álló tudományos ismereteken alapul, ugyanakkor ennek hatékonyságát a tagállamok részéről történő hiányos végrehajtás korlátozza, valamint az, hogy a Bizottság nem rendelkezik megfelelő eszközökkel ahhoz, hogy a tagállamoknak korrekciós intézkedéseket írjon elő.

II – *A felperesekkel kapcsolatos körülmények, valamint a francia közigazgatási és igazságszolgáltatási hatóságoknál indított eljárások*

16 A felperesek e keresetet közvetett áldozatként és a CJK új változatában 1996 és 2002 között Franciaországban elhunyt öt személy jogutódjaként nyújtották be.

17 É. R., O. O., J. R., A. R. és B. P. R. az 1996. január 4-én, 27 éves korában elhunyt H. E. R. édesapja, édesanyja és három fivére.

18 T. D., J. D., D. D. és V. D. a 2000. február 4-én, 36 éves korában elhunyt L. D., édesanyja, fivérei és lánytestvére.

19 D. E. és É. E. a 2001. április 25-én, 19 évesen elhunyt A. E. szülei. Ők kiskorú lányuk, A. E. húgának törvényes képviselőiként is eljárnak.

20 C. R. a 2002. február 10-én, 36 évesen elhunyt F. R. özvegye. Ő kiskorú gyermekeik törvényes képviselőjeként is eljár. D. R. H. R., M. S. R., I. R., B. R. és M. R. ebben a sorrendben, F. R. édesapja, édesanyja és lánytestvérei.

21 C. S. a 2002. december 14-én, 32 évesen elhunyt S. C. S. özvegye. Ő kiskorú gyermekeik, M. S., S. S. S. és A. S. törvényes képviselőjeként is eljár.

22 A felperesek a francia állam hatóságaival szemben kártérítési keresetet nyújtottak be a franciaországi közigazgatási bíróságon azzal a céllal, hogy szankcionálják a hatóságok állítólag jogellenes magatartását, amiért nem hoztak megfelelő intézkedéseket a BSE okozta veszélyek megelőzésére. 2005. október 5-én a Tribunal administratif de Paris (párizsi közigazgatási bíróság) [Franciaország] elutasította a felperesek követeléseit, mivel az áldozatok megfertőződése 1988 májusa előtt történhetett, ezen időpontig nyúlik ugyanis vissza a Francia Köztársaság felperesek által hivatkozott mulasztása. A felperesek fellebbeztek ezen ítéletek ellen a Cour administrative d'appel de Paris-nál (párizsi közigazgatási fellebbviteli bíróság). A felperesek egyébként magánfelek voltak a Tribunal de grande instance de Paris (párizsi elsőfokú bíróság) előtt a vizsgálatért felelős alelnökre bízott, a CJK új változatával megfertőzött személyek ellen gondatlanságból elkövetett emberölés gyanújával folyó büntetőeljárás keretében.

23 A francia Ministère de la Santé, de la Famille et des Personnes handicapées (egészségügyi, családügyi és fogyatékkal élő személyekkel foglalkozó minisztérium) 2004. február 25-i és július 7-i leveleiben megfogalmazott kötelezettségvállalások értelmében a francia belügyminiszter „szolidaritási támogatásokat" ítélt meg a felpereseknek 2004 júniusában és 2005 januárjában. E kártérítések a CJK új változatában megbetegedett áldozatok és azok jogutódai által elszenvedett károk megtérítésére irányultak, amely kártérítéseket egy növekedési hormonnal történő kezelés következtében kialakult iatrogén Creutzfeldt-Jakob kór áldozatainak kártérítése céljából létrehozott bizottság javaslatára nyújtottak, amely bizottság megbízatását a CJK új változatában megbetegedett emberek által elszenvedett károk felmérésére is kiterjesztették. E kártérítések teljes összege eléri az 1 431 000 eurót.

Az eljárás és a felek kérelmei

24 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2003. április 24-én benyújtott keresetlevelükkel a felperesek megindították a jelen keresetet.

25 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2003. május 22-én benyújtott levelével C. S. költségmentességet kért saját maga és három kiskorú gyermeke számára, akik nevében törvényes képviselőjükként nyújtotta be a keresetet. 2004. február 9-i végzésével az Elsőfokú Bíróság ötödik tanácsának elnöke engedélyezte az említett költségmentességet a javukra.

26 Az alperesek a beadványaikban azt kérték, hogy függesszék fel az eljárást mindaddig, míg a felperesek – kivéve H. E. R. családja – által a francia hatóságok ellen az e tagállam bíróságai előtt indított kártérítési keresetek be nem fejeződnek. E kereseteket ugyanazon tényekre és kifogásokra alapozták, és ugyanazon károkról szólnak, mint ez az ügy. 2003. október 25-i levelükkel a felperesek kifogást emeltek e felfüggesztés iránti kérelem ellen. Tekintettel arra, hogy a felperesek kifogásolták ezt, és hogy a felfüggesztés iránti kérelem a Bíróság alapokmánya 54. cikkének harmadik albekezdésében és az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzatának 77. cikkében előírt egyetlen esetnek sem felel meg, az Elsőfokú Bíróság nem adott helyt e kérelemnek.

27 Az előadó bíró jelentése alapján az Elsőfokú Bíróság (első tanács) úgy határozott, hogy megnyitja a szóbeli szakaszt. Pervezető intézkedések keretében az Elsőfokú Bíróság néhány kérdést intézett a felekhez, és bizonyos dokumentumok benyújtására kérte őket. Az alperesek e kérésnek az előírt határidőben eleget tettek.

28 A felek szóbeli előadásai és az Elsőfokú Bíróság által feltett kérdésekre adott válaszaik meghallgatására a 2006. február 16-i nyilvános ülésen került sor.

29 A felperesek azt kérik, hogy az Elsőfokú Bíróság:

– nyilvánítsa a keresetet elfogadhatónak;

– egyetemlegesen kötelezze a Tanácsot és a Bizottságot 3 780 733,71 euro összegű kártérítés megfizetésére, a szóban forgó személyek elhalálozásának napjától számított 10%-os mértékű kamattal, valamint a pervezető végzés meghozatalától számított késedelmi kamatokkal megnövelve;

– mindenesetre, a felperesek eljáráshoz fűződő érdekének fenntartása végett, minden egyes megállapított kár után járó kártérítésből legalább 1 euróról egyelőre ne határozzon;

– kötelezze a Tanácsot és a Bizottságot a költségek viselésére.

30 A Tanács és a Bizottság azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

– elsődlegesen utasítsa el a keresetet mint elfogadhatatlant;

– másodlagosan utasítsa el a kereseteket mint alaptalant;

– kötelezze a felpereseket a költségek viselésére.

Az elfogadhatóságról

31 Az alperesek – a Tanács és a Bizottság – az elfogadhatatlanság tekintetében három jogalapot hoznak fel. Az első jogalap azon alapul, hogy hiányzik a kereset alapjául

szolgáló alapvető ténybeli és jogi elemek pontos meghatározása. A második jogalap azon alapul, hogy nem merítették ki a nemzeti jogorvoslati lehetőségeket, és hogy a kereset szorosan összefügg a nemzeti eljárásokkal. A harmadik jogalap a kereseti igény elévülésén alapul.

I – *Az elfogadhatatlanságra vonatkozó első jogalapról, amely a kereset alapjául szolgáló alapvető ténybeli és jogi elemek pontos meghatározásának hiányán alapul*

A – *A felek érvei*

32 Az alperesek arra emlékeztetnek, hogy a Bíróság alapokmányának 21. cikke és az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata 44. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerint minden keresetlevélnek tartalmaznia kell a jogvita tárgyát és a felhozott jogalapok rövid ismertetését. Egy közösségi intézmény által állítólagosan okozott károk megtérítésére irányuló keresetlevélnek olyan elemeket kell tartalmaznia, amelyek lehetővé teszik a kifogásolt magatartás, e magatartás és a hivatkozott kár között fennálló okozati összefüggés, valamint e kár jellegének és nagyságának meghatározását. Ezen ügyben azonban a keresetlevél nem teszi lehetővé a felrótt jogellenes magatartás egyértelmű azonosítását, különösen azért, mert zavarosak a Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt, illetve a francia hatóságoknak tulajdonított jogellenes magatartások. A Bizottság szerint ezenkívül hiányoznak a keresetlevélben a betegség első klinikai jeleinek megjelenésével kapcsolatos utalások, amely megakadályozza egyrészt az ötéves elévülési idő kezdetének, másrészt – ezen időpont függvényében – az elhunyt személyekkel kapcsolatban felrótt cselekmények és mulasztások helytállóságának megállapítását. A Tanács másrészt arra mutat rá, hogy a felperesek nem szolgáltatnak objektív elemeket a hozzátartozóik megfertőződése és a kifogásolt magatartás között fennálló összefüggés kimutatására. Végül, a keresetből hiányoznak az alkalmazott számítási módszerre vonatkozó mindazon információk, amelyekkel az állítólag elszenvedett károk számszerűsíthetők, továbbá az olyan jellegű igazoló dokumentumok és objektív adatok, amelyek ezek meghatározását teszik lehetővé.

33 A felperesek álláspontja szerint az alperesek által hivatkozott kifogások az igényeik megalapozottságára vonatkoznak, és nem a kereset elfogadhatóságára. Előadják, hogy a kifogásolt magatartásokat, a hivatkozott károk természetét és azok mértékét, valamint az azonosított okozati összefüggést kellő pontossággal írták le.

B – *Az Elsőfokú Bíróság álláspontja*

34 A Bíróság alapokmányának 21. cikke szerint és az eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-ának c) pontja szerint a keresetlevélnek tartalmaznia kell a jogvita tárgyát és a felhozott jogalapok rövid ismertetését. A jogbiztonság és a gondos igazságszolgáltatás biztosítása végett a kereset elfogadhatóságához az szükséges, hogy az alapvető ténybeli és jogi elemek, amelyeken a kereset alapul, legalább összefoglalva, viszont koherens és érthető módon kiderüljenek magából a keresetlevél szövegéből (a Elsőfokú Bíróság T-85/92. sz., De Hoe kontra Bizottság ügyben 1993. április 28-án hozott végzésének [EBHT 1993., II-523. o.] 20. pontja és a T-56/92. sz., Koelman kontra Bizottság ügyben 1993. november 29-én hozott végzésének [EBHT 1993., II-1267. o.] 21 pontja). Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint e követelmények teljesítése érdekében a valamely közösségi intézmény által okozott kár megtérítésére irányuló keresetnek tartalmaznia kell azokat az elemeket, amelyekből azonosítható a felperes által az intézménynek felrótt magatartás, azok az okok, amelyek alapján a felperes úgy véli, hogy okozati összefüggés áll fenn az intézmény magatartása és az általa állítólagosan elszenvedett kár bekövetkezte között, illetve amelyből megállapítható e kár jellege és annak mértéke (ilyen értelemben lásd az Elsőfokú Bíróság T-387/94. sz., Asia Motor France és társai kontra Bizottság ügyben 1996. szeptember 18-án hozott ítéletének [EBHT 1996., II-961. o.] 107. pontját és a T-53/96. sz., Syndicat des producteurs de viande bovine és társai kontra Bizottság ügyben 1996. november 21-én hozott végzésének [EBHT 1996., II-1579. o.] 22. pontját).

35 Márpedig meg kell állapítani, hogy a keresetlevél kielégíti a fent említett követelményeket. Egyrészt ugyanis, a felperesek alaposan és részletesen mutatják be az alperes intézményeknek felrótt intézkedéseket és mulasztásokat, továbbá az alperes intézmények által szerintük megsértett elveket (lásd különösen a kereset 96–204. pontját). Másrészt, a felperesek nagyon pontosan számszerűsítik azon

kártérítéseket, amelyeket a felperesek egyenként követelnek (lásd a kereset 230–244. pontját). Ezenkívül meghatározzák a hivatkozott „fertőzési kárt", alátámasztva azt a francia bíróságok által e jogcímen megítélt kártérítési példákkal (lásd a kereset 226–228. pontját), továbbá leírják az állítólag elszenvedett nem vagyoni károkat (lásd a kereset 229. pontját). Harmadrészt a felperesek kifejtik azokat az okokat, amelyek miatt úgy vélik, hogy okozati összefüggés van a Tanács és a Bizottság terhére rótt magatartások és azon károk között, amelyekről azt állítják, hogy elszenvedték. Azt is megjegyzik, hogy a BSE és a CJK új változata közötti összefüggés létezését orvosi, tudományos és járványügyi érvek támasztják alá (lásd a kereset 248-254. pontját), továbbá, hogy a közösségi intézményeket terheli a felelősség a hozzátartozóik megfertőződéséért, különösen a BSE-válság kezelésében állítólag elkövetett kötelességmulasztás miatt (lásd a kereset 256–268. pontját).

36 Így azt a következtetést kell levonni, hogy a jelen esetben teljesülnek a Bíróság alapokmánya 21. cikkének és az eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-ának c) pontjában írt feltételek.

37 Következésképpen ezen elfogadhatatlanságra vonatkozó jogalapot el kell utasítani.

II – *Az elfogadhatatlanságra vonatkozó második jogalapról, amely a kereset alapjául szolgáló alapvető ténybeli és jogi elemek pontos meghatározásának hiányán alapul*

A – *A felek érvei*

38 Az alperesek megjegyzik, hogy abban az esetben, amikor a nemzeti hatóságok a közösségi jogszabályok végrehajtására kötelesek, a magánszemélyeknek a nemzeti bíróságok előtt kell a jogorvoslati lehetőségekkel élni, amennyiben ezek jogaik

védelmét biztosítani tudják (a Bíróság 81/86. sz., De Boer Buizen kontra Tanács és Bizottság ügyben 1987. szeptember 29-én hozott ítéletének [EBHT 1987., 3677. o.] 9. pontja). Az alperesek megállapítják, hogy a felperesek – kivéve H. E. R. családját – az ezen ügyben szereplőkkel megegyező tényekre és kárra vonatkozó, valamint ezen üggyel megegyező kártérítést követelő kártérítési kereseteket nyújtottak be a Tribunal administratif de Paris-hoz a francia hatóságokkal szemben. E kereset tehát idő előtti, következésképpen elfogadhatatlan. Azonkívül fennállna annak a veszélye, hogy egymásnak ellentmondó határozatokat hoznak, valamint az a lehetőség, hogy a felpereseket egy és ugyanazon kárért kétszeresen kártalanítják. Mindazonáltal a kereset nyilvánvalóan elfogadhatatlan a kár tekintetében, származzék az akár a nemzeti hatóságok által a saját hatáskörükben elfogadott jogi aktusokból, akár abból, hogy a közösségi intézmények állítólag nem megfelelően ellenőrzik a közösségi jog tagállamok által történő végrehajtását (az Elsőfokú Bíróság T-201/96. sz., Smanor és társai kontra Bizottság ügyben 1997. július 3-án hozott végzés [EBHT 1997., II-1081. o.] 30. és 31. pontja).

39 A felperesek emlékeztetnek arra, hogy a közösségi bíróságok kizárólagos joghatósággal rendelkeznek az Európai Unió intézményeinek felróható károk megtérítésével kapcsolatos keresetek elbírálására. Hozzáfűzik továbbá, hogy az Elsőfokú Bíróságnak bármikor jogában áll a határozatának meghozatalához szükséges elemeket – mint például a nemzeti eljáráshoz tartozó dokumentumokat – bekérni. Ez biztosítja azt, hogy a felperesek ne kaphassanak kétszeres kártérítést ugyanazon károkért.

B – *Az Elsőfokú Bíróság álláspontja*

40 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 235. cikk és az EK 288. cikk második bekezdése szerinti kártérítési keresetet önálló jogorvoslatként hozták létre, amely a keresetek rendszerében sajátos szerepet tölt be, és a tárgyára figyelemmel meghatározott feltételekkel vehető igénybe (az Elsőfokú Bíróság T-481/93. és T-484/93. sz., Exporteurs in Levende Varkens és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1995. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-2941. o.] 69. pontja). Ugyanakkor igaz, hogy e keresetet a magánszemélyek bírói jogvédelmi rendszerének egésze tekintetében kell értékelni, és a kereset elfogadhatóságának még

mindig lehet – bizonyos esetekben – feltétele azoknak a nemzeti jogorvoslati lehetőségeknek a kimerítése, amelyek lehetőséget adnak valamely nemzeti hatóság által hozott határozat hatályon kívül helyezésére. Ehhez a nemzeti jogorvoslatoknak hatékonyan biztosítaniuk kell az érintett magánszemélyek jogainak védelmét, és alkalmasnak kell lenniük a hivatkozott kár megtérítésének biztosítására (a Bíróság 175/84. sz., Krohn kontra Bizottság ügyben 1986. február 26-án hozott ítélet [EBHT 1986., 753. o.] 27. pontja és a fent hivatkozott De Boer Buizen kontra Tanács és Bizottság ügyben hozott ítélet 9. pontja).

41 Márpedig ilyen helyzet a jelen ügyben nem áll fenn. Egyrészt meg kell jegyezni, hogy egy nemzeti hatóság által hozott jogi aktus vagy aktusok hatályon kívül helyezésével a felperesek által hivatkozott károk megtérítésére még részben sincs lehetőség. Másrészt ki kell emelni, hogy a felperesek által indított kártérítési kereset a Tanács és a Bizottság által állítólag elkövetett jogellenes magatartásokon alapul. Márpedig tekintettel különösen arra a tényre, hogy a közösségi bíró az EK 288. cikk értelmében kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a Közösségnek felrótt kár megtérítésével kapcsolatos jogvitákban dönteni, a nemzeti jogorvoslati lehetőségek a jelen ügyben – magától értetődően – nem teszik lehetővé a felperesek hatékony jogvédelmének biztosítását, többek között az általuk hivatkozott kár egészének a megtérítését (e tekintetben lásd a Bíróság C-282/90. sz., Vreugdenhil kontra Bizottság ügyben 1992. március 13-án hozott ítéletének [EBHT 1992., I-1937. o.] 14. pontját és a C-55/90. sz., Cato kontra Bizottság ügyben 1992. április 8-án hozott ítéletének [EBHT 1992., I-2533. o.] 17. pontját; az Elsőfokú Bíróság T-167/94. sz., Nölle kontra Tanács és Bizottság ügyben 1995. szeptember 18-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-2589. o.] 41. és 42. pontját; a fent hivatkozott Exporteurs in Levende Varkens és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontját és a T-210/00. sz., Biret et Cie kontra Tanács ügyben 2002. január 11-én hozott ítélet [EBHT 2002., II-47. o.] 37. és 38. pontját).

42 Egyébként meg kell jegyezni, hogy a Bíróság kimondta, hogy amikor két kártérítési kereset alapját ugyanazon kár képezi, amelyek közül az egyiket valamely tagállammal szemben egy nemzeti bírósághoz, a másikat a Közösséggel szemben a közösségi bírósághoz nyújtották be, szükséges lehet megvárni a nemzeti bíróságnak a tagállam esetleges felelősségére vonatkozó döntésének meghozatalát azon kár összegének meghatározása előtt, amelyért a Közösséget teszik felelőssé, annak elkerülése érdekében, hogy a felperest két különböző bíróság eltérő döntése folytán elégtelenül

vagy túlzott mértékben kártalanítsák (ilyen értelemben lásd a Bíróság 5/66., 7/66. és 13/66–24/66. sz., Kampffmeyer és társai kontra EGK-Bizottság egyesített ügyekben 1967. július 14-én hozott ítéletet [EBHT 1967., 317., 344. o.] és a 30/66. sz., Becher kontra Bizottság ügyben 1967. november 30-án hozott ítéletet [EBHT 1967., 369., 389. és 390. o.]). Mindazonáltal fontos kiemelni, hogy e kérdés nem érinti a közösségi bíróság előtt indított kereset elfogadhatóságát, hanem csakis – adott esetben – ez utóbbi által megítélt kártérítési összeg végleges megállapítását.

43 Végül tekintettel a Tanács és a Bizottság által hangsúlyozott érvekre, miszerint az állítólagos károk a nemzeti hatóságok által a hatáskörükben hozott intézkedésekből származnak, valamint abból, hogy a közösségi jog tagállamok által történő végrehajtását a közösségi intézmények nem megfelelően ellenőrzik, ki kell emelni, hogy ezen érvek nem eredményezhetik a kereset elfogadhatatlanságát. Adott esetben ezeket elemezni kell akár az alpereseknek felrótt jogellenesség, akár a felperesek által hivatkozott károk vizsgálata keretében.

44 Következésképpen ezen elfogadhatatlanságra vonatkozó második jogalapot is el kell utasítani.

III – *A harmadik jogalapról, amely a kereseti igény elévülésén alapul*

A – *A felek érvei*

45 Az alperesek emlékeztetnek arra, hogy a Bíróság alapokmányának 46. cikke szerint a Közösség ellen, szerződésen kívüli felelősség tárgyában indított kereseti igények öt évvel a keresetindításra okot adó körülmény felmerülése után évülnek el. A jelen

ügyben az említett elévülési idő múlása a betegség első tünetei megjelenésének napjától kezdődik; ez az az időpont, amikor az áldozatok személyes kára és a hozzátartozóik állítólagos közvetett kára bekövetkezik.

46 Az alperesek megjegyzik, hogy H. E. R. 1996. január 4-én hunyt el, és hogy a betegségének klinikai tünetei már 1994 augusztusában megjelentek. Továbbá emlékeztetnek arra, hogy a CJK új változata és a BSE között fennálló valószínű összefüggésre a SEAC 1996. március 20-án nyilvánosságra hozott közleménye mutat rá, amely nagy sajtóvisszhangot kapott. Következésképpen a H. E. R. családja által benyújtott kereseti igény már régóta elévült. Az alperesek kételyüket fejezik ki L. D., A. E. és F. R. családjaik kereseti igényeinek elévülését illetően is a tekintetben, hogy a kereset nem teszi lehetővé azt, hogy pontosan meghatározzák azon betegség első jelei megjelenésének napját, amelyben azok hozzátartozói elhunytak. Márpedig a felperesek kötelessége annak bizonyítása, hogy ezen első tünetek a kereset benyújtása előtt nem több mint öt évvel jelentek meg.

47 A felperesek hangsúlyozzák, hogy a kártérítési kereset elévülési ideje nem kezdődhet a betegség első tünetei megjelenésének dátumától. Fenntartják továbbá, hogy a CJK új változata diagnosztizálásának kritériumai biztonsággal csakis a halál bekövetkezése után megállapított tényekkel ellenőrizhetők, a betegség első jelei ugyanis nem elegendőek a feltételezett diagnózis alátámasztásához.

48 A felperesek kiemelik, hogy H. E. R. elhalálozása és az elhalálozást követő boncolás – amely megerősítette a CJK új változatának diagnózisát – még azelőtt történt, mielőtt a szakértők hivatalosan leírták ezt a betegséget, tehát azt megelőzően, hogy a BSE és a CJK új változatának kórokozóját elfogadható biztonsággal azonosították. Tulajdonképpen a Tudományos Operatív Bizottság (a továbbiakban: „TOB") által 1999. december 10-én közzétett véleményének elfogadásáig H. E. R. családja nem rendelkezett azokkal az elemekkel, amelyek az őket ért kár kiváltó okának felismeréséhez szükségesek. Ez a vélemény rámutatott arra, hogy tudományos konszenzus alakult ki a kórokozó azonosításával kapcsolatban, miszerint a BSE és a CJK új változata között összefüggés áll fenn, holott korábban e két betegség között

fennálló kapcsolat csak „valószínű feltételezés" volt. Ezen túlmenően a biztos diagnózist felállító igazságügyi szakértői véleményről azonban H. E. R. családja hivatalosan csak 2003. november 13-án értesült. Ami a többi áldozatot illeti, a róluk készített orvosszakértői vélemény bizonyítja, hogy a CJK új változatának diagnózisát a kereset benyújtása előtti öt évet megelőzően nem említik.

B – *Az Elsőfokú Bíróság álláspontja*

49 A Bíróság alapokmányának 46. cikke szerint a Közösség ellen szerződésen kívüli felelősség tárgyában indított kereseti igények öt évvel a keresetindításra okot adó körülmény felmerülése után évülnek el. Az említett elévülési idő múlása nem kezdődik el azelőtt, hogy minden olyan feltétel ne állna fenn, amelytől a kártérítési kötelezettség függ, és különösen azokban az esetekben, amikor a felelősség a jogalkotási aktusokból ered, az említett aktusok káros hatásainak a bekövetkezése előtt (a Bíróság 256/80., 257/80., 265/80., 267/80. és 5/81. sz., Birra Wührer és társai kontra Tanács és Bizottság egyesített ügyekben 1982. január 27-én hozott ítéletének [EBHT 1982., 85. o.] 10. pontja; a fent hivatkozott Biret et Cie kontra Tanács ügyben hozott ítéletének 41. pontja). Végül abban az esetben, amikor a kár kiváltó oka csak későn jut az áldozat tudomására, az elévülési idő múlása vele szemben mindaddig nem kezdődhet el, amíg az a tudomására nem jut (e tekintetben lásd a Bíróság 145/83. sz., Adams kontra Bizottság ügyben 1985. november 7-én hozott ítéletének [EBHT 1985., 3539. o.] 50. pontját).

50 Jelen esetben, szemben azzal, amit az alperesek állítanak, a felperesek ellen nem lehet arra hivatkozni, hogy a keresetük elévülési idejének kezdete a hozzátartozóik betegsége első jellemző klinikai tüneteinek megjelenésétől számítandó. Először is a szóban forgó károk éppúgy összefüggnek a CJK új változatának kórokozója általi fertőzéssel, mint az e betegségben szenvedő személyek elhalálozásával. Ennélfogva az áldozatok elhalálozása előtt e károk nem tekinthetők teljes mértékben konkrétnak. Másodsorban vitathatatlan, hogy a jelen ügy tényállásának idején a CJK új változata

diagnózisának felállítása különösen nehéz volt, és gyakran csak a beteg halála után lehetett ezt teljes mértékben megerősíteni. Az Elsőfokú Bíróság jelen ügyben úgy véli tehát, hogy az elévülési idő múlása nem kezdődhet az egyes áldozatok mindenkori elhalálozásának időpontját, vagy – amennyiben erre később kerül sor – a CJK új változata végleges diagnózisának felállítását megelőzően.

51 L. D., A. E. és F. R. családjai vonatkozásában a CJK új változatával fertőzött családtagjainak elhalálozása nem a kereset benyújtását megelőző öt évben történt. L. D. 2000. február 4-én, A. E. 2001. április 25-én, F. R. 2002. február 10-én hunyt el. Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a Tribunal de grande instance de Paris és a Tribunal administratif de Paris kérésre 2002. október 1-jén, 2003. április 13-án, május 20-án, június 6-án és 2004. január 29-én ezen áldozatok mindegyikével kapcsolatban elkészített szakvéleményből az derül ki, hogy egyetlen esetben, még előzetesen sem diagnosztizálták a CJK új változatának eseteit a keresetindítást megelőző öt évben.

52 Ellenben meg kell jegyezni, hogy H. E. R. 1996. január 4-én hunyt el, azaz több mint hét évvel a jelen ügyben indított kereset előterjesztése előtt. A felperesek ugyanakkor vitatják H. E. R. családja kereseti igényének elévülését, először is megjegyzik, hogy a biztos diagnózist felállító szakvéleményről hivatalosan őket csak 2003. november 13-án tájékoztatták, másodsorban pedig azt, hogy tudományos konszenzus a kórokozó azonosításával kapcsolatban, miszerint a BSE és a CJK új változata között összefüggés áll fenn, a TOB 1999. december 10-i véleményének elfogadása előtt nem jött létre. Ezen érvek ugyanakkor nem fogadhatók el.

53 Elsősorban ugyanis – habár a szakvéleményt a Tribunal de grande instance de Paris első vizsgálóbírójának kérésére 2003. július 2-án készítette el két szakértő – H. E. R. szüleit erről csak 2003. november 13-án tájékoztatták, holott e szakvélemény H. E. R. egészségügyi kartonja alapján készült. Márpedig e kartonból kiderül, hogy egy 1995. november 23-i agyi szövetvizsgálat a szivacsos agyvelőbántalom előzetes diagnózisát állította fel a betegnél. E diagnózist az 1995. novemberi kiegészítő

analízisek megerősítették. H. E. R. agyvelejének boncolása megerősítette, hogy a beteg „Creutzfeldt-Jakob típusú szivacsos agyvelőbántalom"-ban szenvedett. Végül a kartonból az is kiderül, hogy H. E. R. családját 1996-ban tájékoztatták e diagnózis megerősítéséről, amit egyébként a felperesek is elismertek a tárgyaláson.

54 Másodsorban fontos kiemelni azt az általánosan elfogadott tényt, hogy a SEAC 1996. márciusi közleménye tudományos alapokon mutatta ki a BSE és a CJK új változata között létező valószínű összefüggést. A fent említett közlemény – különösen a médiában való megjelenése folytán – a széles nyilvánosságban a BSE-vel kapcsolatos kockázatok, valamint e kór és a CJK új változata között létező összefüggés tudatosodásának kezdetét jelzi,. A SEAC közleményében közzétett információk érezhetően megváltoztatták a fogyasztók értékelését azon veszélyt illetően, amelyet e betegség jelent az emberi egészségre (a Bíróság C-180/96. sz., Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben 1998. május 5-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-2265. o.] 52. és 53. pontja, az Elsőfokú Bíróság T-149/96. sz., Coldiretti és társai kontra Tanács és Bizottság ügyben 1998. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3841. o.] 109. pontja). Ellenben az emberek táplálkozás útján BSE-vel történő megfertőződésének kockázatáról szóló 1999. december 10-i TOB-vélemény nem kap ekkora jelentőséget az e területen folytatott tudományos kutatások keretében, mivel csupán arra korlátozódik, hogy helyzetjelentést adjon azokról a kiegészítő kutatásokról, amelyeket azzal a céllal végeztek, hogy felmérjék és meghatározzák a BSE emberi egészséget veszélyeztető kockázatát. Mindenesetre a TOB 1999. december 10-i véleménye nyilván nem kapott akkora médiafigyelmet és nem gyakorolt olyan hatást a közvéleményre, mint a SEAC 1996-os közleménye. Ennélfogva el kell utasítani a felperesek azon véleményét, miszerint H. E. R. családja csak a TOB 1999. december 10-i véleményének elfogadásától számítva szerezhetett kellő tudomást H. E. R. betegségének lehetséges okáról.

55 A fenti megfontolásokra tekintettel a fertőzésből származó károk megtérítése, valamint H. E. R. elhalálozása vonatkozásában meg kell állapítani, hogy e keresetigényt az elévülési idő lejárta után nyújtották be.

56 Következésképpen ki kell nyilvánítani, hogy É. R., O. O., J. R., A. R. és B. P. R. kereseti igénye elévültnek tekinthető. Az elfogadhatatlanságra vonatkozó harmadik jogalapot ezt meghaladó részében el kell utasítani.

Az ügy érdeméről

57 A felperesek elsődlegesen azt róják fel a Bizottságnak és a Tanácsnak, hogy megsértettek egy magánszemélyeket védő, magasabb rendű jogszabályt azáltal, hogy nem biztosították a fogyasztók egészségvédelmének magas szintjét. Másodlagosan pedig azt állítják – tekintettel a szóban forgó kár rendkívüli és különleges jellegére –, hogy ennek jóvátételét a közösségi intézményeknek még akkor is biztosítaniuk kell, ha ez utóbbiak nem követtek el jogsértést.

I – *A Közösségnek az alperes intézmények jogellenes magatartása miatti szerződésen kívüli felelősségéről*

A – *A felek érvei*

58 A felperesek azt állítják, hogy a Tanács és a Bizottság BSE-vel kapcsolatos kockázatelemzés és -kezelés során tartósan és szándékosan előnyben részesítették a szarvasmarhahús-piac szereplőinek az érdekeit a fogyasztók egészségének a kárára. Ezen intézmények tehát mulasztásos feladat- és kötelezettségszegést követtek el az emberi és az állategészség területén, továbbá a BSE-ből és a CJK új változatából eredő kockázatok leküzdése tekintetében elégtelen, hibás, nem megfelelő és megkésett jogszabályokat és intézkedéseket hoztak. A Tanácsot és a Bizottságot kell tehát felelőssé tenni a felperesek családtagjainak a CJK új változatával való megfertőződéséért, amely felelősség azonban nem kizárólagos.

59 Az alperesek emlékeztetnek arra, hogy a Közösség szerződésen kívüli felelőssége területén a kártérítési jogot akkor ismeri el, ha három feltétel teljesül, azaz ha a megsértett jogszabály tárgya a magánszemélyek védelme, ha ennek megsértését

elégségesen körülírják, ha a kár valódiságát bizonyítják, és végül ha közvetlen okozati összefüggés áll fenn a Közösség által történt jogsértés, valamint a sértett személyek által elszenvedett kár között (az Elsőfokú Bíróság T-94/00., T-110/00. és T-159/00. sz., Rica Foods és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. november 14-én hozott ítéletének [EBHT 2002., II-4677. o.] 250. és 251. pontja, valamint a fent hivatkozott Exporteurs in Levende Varkens és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 81. és 91. pontja). Az alperesek vitatják, hogy mindhárom feltétel együttesen teljesülne a jelen ügyben, továbbá utalnak arra, hogy a bizonyítás terhe a felperesekre hárul.

1. A Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt jogellenes magatartásokról

60 A felperesek álláspontja szerint elsősorban a Tanács és a Bizottság feladata megfelelő határozatokat elfogadni a BSE elterjedésével kapcsolatos kockázatok megakadályozását illetően. Továbbá megjegyzik, hogy az EK-Szerződés 129. cikke (1) bekezdése harmadik albekezdésének (jelenleg, módosítást követően, az EK 152. cikk (1) bekezdésének első albekezdése) alkalmazásában, és az állandó ítélkezési gyakorlattal összhangban ezen intézményeknek az egészségvédelem területén meglévő követelményeket mind a közös agrárpolitika (a Bíróság C-146/91. sz., KYDEP kontra Tanács és Bizottság ügyben 1994. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 1994., I-4199. o.] 61. pontja), mind az áruk szabad mozgása elvének (az Elsőfokú Bíróság elnökének a T-76/96. R. sz., The National Farmers' Union és társai kontra Bizottság ügyben 1996. július 13-án hozott végzése [EBHT 1996., II-815. o.]) végrehajtása során figyelembe kell venni.

61 A felperesek elismerik, hogy a közösségi intézmények a közös agrárpolitika területén az elérni kívánt célok meghatározása és a megfelelő cselekvési eszközök megválasztása vonatkozásában, és következésképpen a társadalom számára elfogadhatatlannak ítélt kockázat szintjének meghatározásában széles körű mérlegelési jogkörrel rendelkeznek. A közösségi bírónak pedig ellenőriznie kell, hogy e jogkörnek az ezen intézmények általi gyakorlása nem nyilvánvalóan szabálytalan-e, vagy ennek gyakorlása során nem éltek-e vissza a hatáskörrel (a Bíróság 98/78. sz. Racke-ügyben 1979. január 25-én hozott ítéletének [EBHT 1979., 69. o.] 5. pontja és a C-267/88–C-285/88. sz., Wuidart és társai egyesített ügyekben 1990. február 21-én hozott ítéletének [EBHT 1990., I-435. o.] 14. pontja).

62 A felperesek emlékeztetnek arra, hogy az EK-Szerződés 130.R. cikkének (2) bekezdésével (jelenleg, módosítást követően, EK 174. cikk (2) bekezdése) összhangban az elővigyázatosság elve az egyike azon elveknek, amelyre a környezetvédelem területén a Közösség politikáját alapozták. Ezt az elvet kell akkor is alkalmazni, amikor a közösségi intézmények a közös agrárpolitika keretében védintézkedéseket hoznak az emberek egészségével kapcsolatban (a Bíróság fent hivatkozott Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 100. pontja és a C-157/96. sz., National Farmers' Union és társai ügyben 1998. május 5-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-2211. o.] 64. pontja). Amikor az emberi egészségre veszélyt jelentő kockázatok fennállásával vagy azok hatásával kapcsolatban tudományos bizonytalanság áll fenn, a közösségi intézmények anélkül, hogy kivárnák ezen kockázatok fennállásának és súlyosságának bizonyítását, védintézkedéseket hozhatnak (a fent hivatkozott Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 99. pontja és a fent hivatkozott National Farmers' és társai ügyben hozott ítélet 63. pontja, valamint az Elsőfokú Bíróság T-199/96. sz., Bergaderm et Goupil kontra Bizottság ügyben 1998. július 16-án hozott ítéletének [EBHT 1998., II-2805. o.] 66. pontja).

63 Az alperesek megjegyzik, hogy a közegészségügy védelmére vonatkozó intézkedések meghozatala elsősorban a tagállamok hatáskörébe tartozik, amelyeknek az általuk szükségesnek tartott valamennyi intézkedést meg kell tenniük, mind az EK 30. cikk alapján – azokon a területeken, amelyeken nincs közösségi szintű harmonizáció –, mind pedig a közösségi jogszabályokban előírt különböző védzáradékok alapján azokon a területeken, ahol van közösségi szintű harmonizáció. Az alperesek e tekintetben különösen a 89/662/EGK és a 90/425/EGK irányelvekre hivatkoznak. A tagállamok feladata a közösségi jogi aktusok végrehajtása, valamint a magánszemélyek és vállalkozások által történő végrehajtás ellenőrzése. Márpedig a közösségi intézmények ellen indított kártérítési keresetek tárgyát csakis a fent említett intézmények kizárólagos hatáskörébe tartozó jogi aktusok vagy mulasztások képezhetik.

64 A Bizottság másrészt arra hivatkozik, hogy a 90-es évektől kezdve, az elővigyázatosság elvének az ítélkezési gyakorlatban való kialakítása előtt is, már ezen elv vezérelte cselekedeteit a „kergemarhakór-válság" kezelésében. A Bizottság emlékeztet arra, hogy a CJK új változata és a BSE között létező valószínű összefüggést csak 1996-ban jelentették be, továbbá, hogy ezen időpont előtt a tudósok alacsonynak minősítették az emberre való veszélyesség kockázatát. Ugyanakkor a Bizottság nem szorítkozott

olyan intézkedések meghozatalára, amelyek kizárólag az állatok egészségének védelmét szolgálták, hanem 1989-től kezdve a közegészségügy területén fogadott el intézkedéseket. Amennyiben ezen intézkedések ma elégtelennek tűnnek, a Bizottság intézkedését a kor hiányos ismereteihez képest kell megítélni.

65 Tekintettel a Tanácsnak és a Bizottságnak konkrétan felrótt jogellenes magatartásokra, a felperesek előadják egyrészt, hogy az alperes intézmények nyilvánvaló mérlegelési hibákat követtek el a BSE-vel kapcsolatos kockázatok kezelésében. Másodsorban hatáskörrel való visszaélést rónak fel a Tanácsnak és a Bizottságnak. Harmadsorban a bizalomvédelem és a gondos ügyintézés elvének megsértésére hivatkoznak.

a) A BSE-válság kezelésében elkövetett nyilvánvaló értékelési hibákra alapított kifogásról

66 A felperesek azt állítják, hogy az alperesek a BSE-vel kapcsolatos kockázatok vonatkozásában jelentős késedelemmel fogadták el a megfelelő intézkedéseket az Egyesült Királyság hatóságai által hozott intézkedésekhez képest; e hatóságok 1988 júliusában megtiltották a hús- és csontlisztnek a kérődzők takarmányában történő felhasználását.

67 A Bizottság vitatja ezen állítólagos késedelmet a megfelelő intézkedések elfogadásával kapcsolatban. A Bizottság arra emlékeztet, hogy a jogi aktus jogszerűségét a meghozatalának időpontjában fennálló ténybeli és jogi helyzet alapján kell megítélni (a Bíróság 15/76. és 16/76. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1979. február 7-én hozott ítéletének [EBHT 1979., 321. o.] 7. pontja), és ennélfogva nem függhet a hatékonysági fokára vonatkozó visszamenőleges értékeléstől.

68 A felperesek elsősorban a BSE elleni küzdelemmel kapcsolatos, első közösségi intézkedések meghozatalában bekövetkezett késedelmet bírálják. Az egyes élő szarvasmarhafélék Egyesült Királyságból történő kivitelére irányuló első tilalmakat csak 1989. július 28-án a 89/469/EGK határozattal állapították meg. A BSE-esetek bejelentését az 1990. március 6-i 90/134/EGK határozattal tették kötelezővé. Végül csak 1990. április 9-én, a 90/200/EGK határozat tiltotta meg a szarvasmarhákból származó egyes szövetek és szervek Egyesült Királyságból történő kivitelét.

69 A Bizottság ezzel szemben azt hozza fel, hogy a BSE elleni első intézkedéseket a BSE-vel foglalkozó munkacsoport jelentésének (Southwood-jelentés) 1989. februári, az Egyesült Királyság Mezőgazdasági, Halászati és Élelmezésügyi Minisztériuma által történő közzététele után csupán néhány hónappal fogadták el.

70 A felperesek másodsorban az objektív kockázati tényezők alperesek általi kezelését bírálják, azaz az Egyesült Királyságból behozott liszt fogyasztását, valamint kórokozók újbóli bekerülésének lehetőségét azáltal, hogy a feldolgozott állati eredetű hulladékokat felhasználták az állatok takarmányának előállításában. Emlékeztetnek arra, hogy az Egyesült Királyság hatóságai által 1988-ban hozott intézkedések nem akadályozták meg e tagállam gyártóit abban, hogy e lisztet más tagállamokba jogszerűen szállítsák. A Bizottság ugyanakkor az emlősök szöveteiből származó hús- és csontlisztnek a kérődzők takarmányában történő felhasználását csak 1994 júliusában, a 94/381/EK határozat elfogadásával tiltotta meg. Ezen intézkedések késedelmes meghozatalának következménye a járvány kialakulása, amelyet az 1991-ben Franciaországban bejelentett első öt BSE-eset bizonyít. A felperesek végül arra hivatkoznak, hogy az európai állatállomány az állati takarmány gyártásának és elosztásának körfogásában jelenlévő keresztfertőzés miatt még azután is ki volt téve a BSE-fertőzés kockázatának, miután megtiltották az emlősökből származó fehérjék kérődzők takarmányában történő felhasználását.

71 A Bizottság emlékeztet arra, hogy 1989-ben és 1990-ben az állat-egészségügyi bizottságok nem tettek ajánlást olyan közösségi jogszabály elfogadására, amely megtiltja a hús- és csontlisztet. Miután a tagállamok 1989-ben megtagadták az olyan

intézkedések meghozatalát, amelyek túlmutatnak a tudományos bizottságok véleményén, a Bizottság kénytelen volt lemondani e lisztek megtiltásáról, ugyanakkor arra kérte fel a tagállamokat, hogy egyoldalúan meghozott tilalmakat vezessenek be.

72 A felperesek harmadsorban azt róják fel az alperes intézményeknek, hogy későn rendeltek el embargót az Egyesült Királyságból származó valamennyi szarvasmarhafélére és az azokból származó termékekre vonatkozóan. Ezt az embargót csak 1996. március 27-én, a 96/239/EGK határozat elfogadásával rendelték el.

73 A Bizottság ezzel szemben azt hozza fel, hogy 1989-ben és 1996-ban semmilyen tudományos vélemény nem javasolt ilyen embargós intézkedést. A SEAC 1996. március 20-i közleményében feltárt azon felfedezés fényében, miszerint a BSE és a CJK új változata között valószínűleg összefüggés áll fenn, a Bizottság haladéktalanul úgy határozott, hogy új kockázatértékelést rendel el. Ezért 1996. március 22-én összehívta az Állat-egészségügyi Tudományos Bizottságot (ÁTB), majd 1996. március 25-én az Állat-egészségügyi Állandó Bizottságot (ÁÁB). Ez utóbbi ajánlása szerint, a Bizottság 1996. március 27-én elfogadta a 96/239/EK határozatot.

74 A felperesek negyedsorban az SRM-ek felhasználásának tilalmával kapcsolatos késedelmet bírálják. Több tagállam tiltakozásának, mind az ÁÁB, mind a Tanács keretei között, tulajdonképpen az lett a következménye, hogy a 97/534/EK határozat eredetileg 1998. január 1-jére tervezett hatálybalépését több alkalommal elhalasztották, aminek következtében az SRM-ek tilalma csak 2000. október 1-jén vált hatályossá, a 2000/418/EK határozat elfogadását követően. Márpedig ez a tilalom a legfontosabb védintézkedés az emberek egészsége érdekében, mivel az SRM-ek fogyasztása jelenti a CJK új változatával történő fertőzés közvetlen forrását.

75 A Bizottság fenntartja – szemben azzal, amit a felperesek állítanak –, hogy a 2000/418/EK határozat nem az első közösségi intézkedés volt az SRM-ek tilalmát

illetően. A 90/200/EK határozat valójában már megtiltotta az olyan anyagok, mint az agy- és gerincvelő, borjúmirigy, mandulák, lép és belek kiszállítását az Egyesült Királyságból. A Bizottság arra hivatkozik, hogy 1989 és 1996 között megtette az összes olyan intézkedést, amelyet a Tudományos Bizottságok az SRM-ek (korábbi megnevezés a „szarvasmarhafélék különleges belsőségei" vagy „SBO") kivonására vonatkozóan, véleményükben javasoltak.

76 A felperesek ötödsorban arra hivatkoznak, hogy – noha az alperes intézmények gyorsan megbizonyosodtak arról, hogy a BSE az Egyesült Királyságon kívül más európai tagállamokra is átterjed, valamint tisztában voltak a tagállamok járványügyi helyzetének jövőbe mutató értékelésével kapcsolatos kihívásokkal – a TOB csak az 1998. február 20-án módosított 1998. január 23-i véleményében javasolta a BSE jelentette földrajzi kockázat értékelésének elvégzését.

77 A Bizottság vitatja azt a véleményt, miszerint már 1990-ben elengedhetetlen lett volna egy ilyen jövőbe mutató értékelés a tagállamok járványügyi helyzetével kapcsolatban. Mindazonáltal a 90/134/EK határozat valamennyi BSE-gócpontra vonatkozó bejelentési kötelezettséget írt elő a tagállamnak, amely lehetővé tette a járvány alakulásának nyomon követését a különböző országokban.

b) A hatáskörrel való visszaélésre alapított kifogásról

78 A felperesek emlékeztetnek arra, hogy a Bizottság több alkalommal is peres eljárásokkal fenyegette a tagállamokat azzal a szándékkal, hogy eltántorítsa azokat a BSE-vel kapcsolatos kockázatok elleni, egyoldalú védintézkedések meghozatalától, holott az EK-Szerződés 36. cikke (módosítást követően EK 30. cikk) lehetővé teszi számukra ilyen intézkedések elfogadását. Különösen a Bizottság azon kifogására hivatkoznak, amelyet az ellen emelt, hogy Franciaország 1990-ben ideiglenesen felfüggesztette az Egyesült Királyságból származó élő szarvasmarhafélék, illetve az

azokból készült termékek behozatalát, továbbá, hogy 1992-ben ideiglenes zárlatot vezetett be azon táplálék-kiegészítők és gyermekétkeztetésre szánt termékek forgalmazásában, amelyek a szarvasmarha- és juhfélékből származó izomrostokon kívül más szöveteket is tartalmaztak. E rendelkezések azon törekvésnek feleltek meg, hogy leplezzék a BSE franciaországi előfordulásának kockázatát, és elfedjék az e területen hozott közösségi intézkedések elégtelenségét, mindazonáltal hatáskörrel való visszaélést valósítottak meg.

79 Az alperesek emlékeztetnek arra, hogy hatáskörrel való visszaélés akkor valósul meg, ha egy közösségi intézmény azzal a kizárólagos vagy legalábbis meghatározó szándékkal fogad el egy jogi aktust, hogy a megjelölt célkitűzéstől eltérő célt érjen el, vagy hogy olyan eljárást kerüljön meg, amelyet a Szerződés az eset körülményeire kifejezetten előír (a Bíróság C-84/94. sz., Egyesült Királyság kontra Tanács ügyben 1996. november 12-én hozott ítéletének [EBHT 1996., I-5755. o.] 69. pontja). A belső piac működése, a mezőgazdasági piacok stabilitása, valamint a gazdálkodók számára a méltányos jövedelemszint biztosítása olyan célkitűzések, amelyeket a Bizottság a Szerződés által ráruházott hatáskörei keretében jogosan követ, a felperesek kifogásai így nem minősíthetők hatáskörrel való visszaélésnek.

c) A bizalomvédelem és a gondos ügyintézés elveinek megsértésére alapított kifogásról

80 A felperesek azt állítják, hogy az alperesek megsértették az európai fogyasztók jogos bizalmát – annak érdekében, hogy elkerüljék a marhahúspiacnak a BSE hatásainak terjedése okozta összeomlását –, előnyben részesítették a kiismerhetetlenség és az átláthatatlanság politikáját, és lemondtak a „kockázat pedagógiájának" megvalósításáról. A felperesek kifogásolják a közösségi tudományos vélemények függetlenségének és átláthatóságának hiányát is. E tekintetben megjegyzik, hogy a Parlament vizsgálóbizottságának 1997. február 7-i jelentése élesen bírálta az Egyesült Királyság képviselőinek túlsúlyát az Állat-egészségügyi Tudományos Bizottságban. Végül azt róják fel a Bizottságnak, hogy 1994-ig semmilyen vizsgálatot nem végzett a BSE vonatkozásában.

81 Az alperesek emlékeztetnek arra, hogy az adminisztráció által adott pontos biztosítékok hiányában nem hivatkozhatnak a bizalomvédelem elvének megsértésére (az Elsőfokú Bíróság T-521/93. sz., Atlanta és társai kontra EK ügyben 1996. december 11-én hozott ítéletének [EBHT 1996., II-1707. o.] 57. pontja). Márpedig ilyen biztosítékok megsértésére nem is hivatkoznak a jelen ügyben. Ami pedig az 1990 és 1994 közötti, BSE-vel kapcsolatos közösségi ellenőrzések állítólagos hiányát illeti, a Bizottság leszögezi, hogy a feladata kizárólag a tagállamok vizsgálati tevékenységének ellenőrzésére terjed ki.

2. A kár fennállásáról

82 A felperesek elsősorban egy „fertőzési kár" fennállására hivatkoznak, azaz olyan nem gazdasági jellegű személyes kárra, amely magába foglalja a betegség valamennyi áldozata által elszenvedett azon fiziológiai, fizikai és pszichikai károk és fájdalmak összességét, amelyek rendkívüliek voltak a jelen esetben. A növekedési hormonok befecskendezését (azaz orvosi kezelések okozta) követően kialakult iatrogén CJK-fertőzési kárt a francia bíróságok 340 000 euróra becsülték e fertőzések esetében. A felperesek másodsorban a nem vagyoni károkat említik meg, és azt állítják, hogy a betegségben szenvedő hozzátartozóik fájdalmai, a diagnózis bizonytalanságai, és annak a lehetősége, hogy ők saját maguk is megfertőződtek, rendkívüli hatással voltak rájuk. Harmadsorban az okozott vagyoni károkért kérnek kártérítést, mind az őket ért veszteségekért, mind a hozzátartozóik betegsége miatt elmaradt hasznukért. Végül 10%-os kamatot követelnek az áldozatok mindegyikének az elhalálozása napjától számítva, valamint késedelmi kamatot a meghozandó közbenső ítélettől számítva.

83 Különösen L. D. megfertőződését és elhalálozását illetően, az alábbi kártérítési igényeket fogalmazták meg: 457 347,05 eurós összeg illeti meg az áldozat jogutódait fertőzési kár jogcímén; 45 734,71 euro jár az áldozat édesanyjának e fertőzésből származó nem vagyoni kár címén; nem vagyoni kár címén 30 489,80 euro illeti meg egyenként L. D. két fiú és egy lánytestvérét.

84 A. E.-t illetően az alábbi kártérítési igényeket fogalmazták meg: 457 347,05 eurós összeg illeti meg az áldozat jogutódait fertőzési kár címén; 76 224,51 eurós összeg jár az áldozat mindkét szülőjének az e fertőzésből származó nem vagyoni kár címén, 76 224,51 euro jár szintén nekik kiskorú lányuk törvényes képviselői minőségükben, lányuk a bátyjának megfertőződése miatt elszenvedett nem vagyoni kára címén.

85 F. R.-t illetően az alábbi kártérítési igényeket fogalmazták meg: 457 347 eurós összeg illeti meg az áldozat jogutódait fertőzési kár címén; 76 224,51 eurós összeg jár az áldozat özvegyének az e fertőzésből származó nem vagyoni kár címén; ez utóbbi számára, kiskorú gyermeke törvényes képviselőjeként 76 224,51 eurós összeg jár nem vagyoni kárának megtérítésére és ugyanekkora összeg jár a gyermek által elszenvedett vagyoni kár miatt; 45 735 eurós összeg illeti meg az áldozat mindkét szülőjét az e fertőzésből származó nem vagyoni kár címén; 30 489 eurós összeg jár az áldozat három lánytestvére mindegyikének nem vagyoni károk megtérítése címén.

86 Végül S. C. S.-t illetően, az alábbi kártérítési igényeket fogalmazták meg: 457 347 eurós összeg illeti meg az áldozat özvegyét, örökösként és kiskorú gyermekeik törvényes képviselőjeként a fertőzési kár címén; 76 224,51 eurós összeg jár az áldozat özvegyének nem vagyoni kár címén, amely kár az elhunyt feleségének megfertőződéséből származik; ezenkívül három kiskorú gyermeke törvényes képviselőjeként 76 224,51 eurós összeg jár mindegyik gyermeke után, az általuk elszenvedett nem vagyoni károk megtérítése címén, és ugyanekkora összegek illetik meg őket vagyoni káruk címén.

87 Az alperesek arra hivatkoznak, hogy a keresetlevél alig ad magyarázatot arra, hogy milyen módon számolták ki a kártérítéseket. Az alperesek azt is megjegyzik, hogy egy betegségből adódóan elszenvedett vagyoni kár meghatározásakor figyelembe kell venni a betegek ellátásából és ápolásából eredő költségeket, a betegség időtartama

alatti jövedelemkiesést, közvetlenül az elhalálozásból származó vagyoni károkat, és az elmaradt haszon következtében elszenvedett anyagi veszteséget azon személyek esetében, akik anyagilag az áldozattól függnek. A keresetlevél azonban egyáltalán nem tartalmazza ezeket az adatokat. Az alperesek másrészt úgy vélik, hogy a betegek hozzátartozóinak nem vagyoni kára nem jelent megtéríthető kárt (a Bíróság 169/83. és 136/84. sz., Leussink és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1986. október 8-án hozott ítélet [EBHT 1986., 2801. o.] 22. pontja) és vitatják, hogy az áldozat saját nem vagyoni kára átörökíthető lenne a jogutódaira. Végül az alperes intézmények vitatják a felperesek által kért 10% mértékű kamat alkalmazását.

88 A Bizottság ezen túlmenően azt állítja, hogy a jelen ügyben az említett károkért túlnyomó részben a tagállamokat terheli a felelősség, és következésképpen fenntartja, hogy az esetlegesen megítélt kártérítési összeget ennek megfelelően kell csökkenteni.

3. Az okozati összefüggés fennállásáról

89 A felperesek fenntartják, hogy a BSE és a CJK új változata közötti összefüggést ma már mind orvosi, illetve tudományos, mind járványtani érvekkel bizonyították. Ezenkívül megjegyzik, hogy az orvosszakértői vélemények a jelen ügyben az elhunyt áldozatok mindegyikénél biztos diagnózist állítanak fel a CJK új változatáról.

90 A felperesek hangsúlyozzák, hogy a BSE-t először 1986 novemberében az Egyesült Királyságban írták le, és leszögezik, hogy ezen ország hatóságai a CJK új változatát 1996. március 20-án azonosították, az Egyesült Királyságban pedig összesen 163 000 BSE-esetet és a CJK új változata tekintetében több mint 150 esetet azonosítottak.

Franciaországban a BSE 1991-ben jelent meg öt eset bejelentésével olyan állatoknál, amelyeket nem az Egyesült Királyságból hoztak be, megfertőződésük azonban összefüggésben van az Egyesült Királyságból származó húsliszt fogyasztásával. A kontinens országai közül Franciaországban a leggyakoribb a BSE előfordulása összesen 679 esettel 2002. augusztus 29-én, a CJK új változata tekintetében pedig hat valószínűsíthető vagy lehetséges esetet rögzítettek 2002-ig.

91 A felperesek rámutatnak arra, hogy azon időtartam meghatározásakor, amíg a fogyasztók ki vannak téve a BSE-fertőzés kockázatának, figyelembe kell venni a szarvasmarhák betegsége előfordulásának alakulását a különböző európai országokban, valamint az Egyesült Királyságból származó szarvasmarhafélék és az azokból előállított termékek beáramlásának, illetve a fogyasztók egészségének védelmében hozott szabályozások alakulását a vizsgált időszakra vonatkozóan. Emlékeztetnek arra, hogy az első védintézkedéseket a BSE vonatkozásában 1989-ben hozták meg az Egyesült Királyságban. Ezek az intézkedések azonban az Egyesült Királyságból származó hús- és csontliszt Franciaországba történő behozatalának jelentős növekedését idézték elő. Jóllehet a BSE előfordulása ezt követően csökkent az Egyesült Királyságban, e betegség azonban 1991-től megjelent az európai kontinensen, többek között Franciaországban. 1996-ban közösségi embargót vezettek be az Egyesült Királyságból származó szarvasmarhafélék és az azokból előállított termékekkel szemben, Franciaországban pedig a különleges fertőzésveszélyt jelentő belsőségeket kivonták a táplálékláncból, ez a kivonás közösségi szinten 2000-ben vált hatályossá. Eközben Franciaország 1988 és 1996 között 48 000 tonna belsőséget hozott be az Egyesült Királyságból, szemben az 1978 és 1987 között behozott 3 180 tonnával. A felpereseknek e megállapítások alapján az az álláspontjuk, hogy a francia fogyasztók 1988 júliusa és 1996 között nagymértékben ki voltak téve a BSE-fertőzés kockázatának, mivel az Egyesült Királyságban védintézkedéseket fogadtak el, és ennek következtében ebben az országban csökkent a fertőzési kockázat, amit a nemzeti és közösségi hatóságok tétlensége miatt a Közösség többi országában a fertőzési kockázat növekedése kísért.

92 A felperesek pontosabban arra mutatnak rá, hogy több tudományos vélemény állapította meg az SRM-ek táplálékláncból, az emberek egészségvédelme érdekében történő kivonásának hasznosságát és helytállóságát. A felperesek másrészt vitatják azt az érvet, miszerint a kár azon szereplők tevékenységéből ered, akik kiszolgáltatták magukat a szarvasmarhából előállított termékek illegális kereskedel-

mének, ugyanis a tudományos és az orvosszakértői véleményekből kitűnik, hogy az érintett áldozatok fertőzött szövetek fogyasztása útján történő megfertőződése még azelőtt történt, hogy Franciaországban 1996 áprilisában megtiltották azokat, tehát azelőtt, hogy bevezették az általános embargós intézkedéseket az Egyesült Királyságból származó szarvasmarhafélék és az azokból előállított termékek kereskedelmére.

93 A felperesek végül leszögezik, hogy a Bizottság és a Tanács felelőssége a hozzátartozóik megfertőződésében nem kizárólagos. Arra hivatkoznak, hogy a francia hatóságok nem fogadták el az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy megelőzzék a francia fogyasztók kiszolgáltatottságát a BSE-fertőzés kockázatának. Márpedig az a tény, hogy egy tagállam kötelezettségszegést követ el, nem zárja ki azt, hogy a Közösség hozzájárult a károkozáshoz. Ilyen esetben az áldozat a tagállam felelősségét a nemzeti bíróságok előtt, a Közösségét pedig a közösségi bíróság előtt állapíttathatja meg (a fent hivatkozott Kampffmeyer és társai kontra EGK-Bizottság ügyben hozott ítélet).

94 Az alperesek előadják, hogy a felperesek nem bizonyították, hogy közvetlen okozati összefüggés van a nekik felrótt magatartás és a hivatkozott kár között.

95 Az alperesek arra hivatkoznak, hogy a felperesek által a jelen ügyben benyújtott orvosi szakvélemények nem teszik lehetővé annak egyértelmű alátámasztását, hogy az áldozatoknak a BSE kórokozója általi megfertőződése a táplálékbevitel útján történt. A felperesek ezenkívül nem szolgáltattak bizonyítékokat sem a kórokozót hordozó termékek pontos tulajdonságát, sem az elhunyt személyek fogyasztási szokásait illetően. Különösen azt nem mutatták ki, hogy a fertőzést francia termékek vagy az Egyesült Királyságból behozott termékek okozták-e. Tekintettel az Egyesült Királyságon kívül kimutatott BSE-esetek rendkívül korlátozott számára – különösen Franciaországban (1988 és 1996 között 25 esetet erősítettek meg ez utóbbi országban, szemben az Egyesült Királyságban kimutatott 167 875-tel) –, statisztikailag nagyon valószínűtlen, hogy a francia áldozatok BSE-vel fertőzött állatokból

származó francia hús fogyasztása következtében fertőződtek meg. Sokkal valószínűbb azt feltételezni, hogy az áldozatok a 80-as években Franciaországban vagy máshol fogyasztottak olyan húst, amelyet az Egyesült Királyságból származó fertőzött állatokból állítottak elő.

96 E tekintetben az alperesek úgy vélik, hogy a jelen ügyben nem fogadható el a közvetlen okozati összefüggés, mivel tudományos bizonytalanság övezi még a BSE és a CJK új változatával kapcsolatos kutatást és a két betegség közötti összefüggést. A TOB 1999. december 10-i véleménye szerint e bizonytalanságok különösen a CJK új változata lappangási időszakának maximális időtartamára – amely egy évtől akár 25 évnél hosszabb ideig is tarthat – a minimális fertőzési dózisra, a fertőző kórokozó pontos leírására, illetve annak módjára vonatkoznak, hogy egy fertőzött állat vagy személy különböző szöveteiben hogyan terjed szét a fertőzés.

97 Az alperesek előadják, hogy – különös tekintettel a CJK új változatának lappangási idejére – nem lehet meghatározni azt a dátumot, amikor az elhunyt személyek megfertőződtek (e tekintetben lásd a TOB BSE albizottságának 1995. november 7-i véleményét). Az a tény, hogy nem lehet meghatározni a fertőzés pontos dátumát, megakadályozza annak kivizsgálását, hogy vajon módjában állt-e az alperes intézményeknek akkoriban megfelelő védintézkedéseket hozni.

98 A Bizottság ezenkívül megjegyzi, hogy egyes tagállamok – amint az a Számvevőszék 14/2001 különjelentéséből is kitűnik – tartózkodó magatartást tanúsítottak a közösségi intézkedések saját nemzeti jogukba történő átültetésében, késleltetve ezáltal a közegészségügy és az állategészségügy hatékony védelmének megvalósítását, továbbá hogy a közösségi jogszabályok alkalmazását nem felügyelték megfelelően.

B – *Az Elsőfokú Bíróság álláspontja*

99 Az állandó ítélkezési gyakorlatból következően a Közösség szerződésen kívüli felelőssége a szervei jogellenes magatartásáért az EK 288. cikk második bekezdése értelmében csak akkor állapítható meg, ha bizonyos feltételek – nevezetesen a közösségi intézmények magatartásának jogellenessége, kár tényleges bekövetkezése, valamint az állítólagos magatartás és az említett kár közötti okozati összefüggés – együttesen fennállnak (a Bíróság 26/81. sz., Oleifici Mediterranei kontra EGK ügyben 1982. szeptember 29-én hozott ítéletének [EBHT 1982., 3057. o.] 16. pontja, az Elsőfokú Bíróság T-175/94. sz., International Procurement Services kontra Bizottság ügyben 1996. július 11-én hozott ítéletének [EBHT 1996., II-729. o.] 44. pontja, a T-336/94. sz., Efisol kontra Bizottság ügyben 1996. október 16-án hozott ítéletének [EBHT 1996., II-1343. o.] 30. pontja és a T-267/94. sz., Oleifici Italiani kontra Bizottság ügyben 1997. július 11-én hozott ítéletének [EBHT 1997., II-1239. o.] 20. pontja).

100 Az első feltétel esetében az ítélkezési gyakorlat szerint a jogalanyok számára meghatározott jogokat biztosító szabály kellően egyértelmű megsértésének a megállapítására van szükség (a Bíróság C-352/98. P. sz., Bergaderm és Goupil kontra Bizottság ügyben 2000. július 4-én hozott ítéletének [EBHT 2000., I-5291. o.] 42. pontja). Ami a sérelem kellően egyértelmű voltának követelményét illeti, ez az ismérv akkor teljesül, ha az érintett közösségi intézmény nyilvánvalóan és súlyosan áthágja mérlegelési jogköre gyakorlásának korlátait. Amennyiben ezen intézmény mérlegelési mozgástere nagyon szűkre szabott, vagy nem is rendelkezik mérlegelési mozgástérrel, akkor már a közösségi jog egyszerű megsértése is elegendő lehet a kellően egyértelmű sérelem megállapításához (a Bíróság C-312/00. P. sz., Bizottság kontra Camar és Tico ügyben 2002. december 10-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-11355. o.] 54. pontja, az Elsőfokú Bíróság T-198/95., T-171/96., T-230/97., T-174/98. és T-225/99. sz., Comafrica és Dole Fresh Fruit Europe kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2001., II-1975. o.] 134. pontja).

101 Amennyiben e feltételek egyike nem teljesül, a keresetet – az egyéb feltételek vizsgálata nélkül – egészében el kell utasítani (a fent hivatkozott KYDEP kontra

Tanács és Bizottság ügyben hozott ítélet 19. és 81. pontja, valamint az Elsőfokú Bíróság T-170/00. sz., Förde-Reederei kontra Tanács és Bizottság ügyben 2002. február 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-515. o.] 37. pontja).

102 A jelen esetben először is azt a kérdést kell megvizsgálni, hogy van-e okozati összefüggés az alperes intézmények állítólagos jogellenes magatartása és a felperesek által hivatkozott kár között.

103 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint akkor áll fenn az EK 288. cikk második bekezdése szerinti okozati összefüggés, ha kétségtelen és közvetlen ok-okozati összefüggés van az érintett intézmény által elkövetett szabálytalanság és a hivatkozott kár között, amelynek bizonyítása a felperesekre hárul (a Bíróság 253/84. sz., GAEC de la Ségaude kontra Tanács és Bizottság ügyben 1987. január 15-én hozott ítéletének [EBHT 1987., 123. o.] 20. pontja és a C-363/88. és C-364/88. sz., Finsider és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1992. január 30-án hozott ítéletének [EBHT 1992., I-359. o.] 25. pontja; a fent hivatkozott Coldretti és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 101. pontja).

104 Jelen esetben a felperesek által a Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt jogellenesség lényegében abban áll, hogy az állat- és közegészségügyi területen fennálló kötelezettségeiket vétkesen megszegték, valamint a BSE-ből és a CJK új változatából eredő kockázatok leküzdése tekintetében elégtelen, hibás, nem megfelelő és megkésett jogszabályokat és intézkedéseket hoztak és fogadtak el. A felperesek arra hivatkoznak, hogy az őket ért károkat a családtagjaik a CJK új változatával történő megfertőződése, továbbá e betegség következtében azok elhalálozása okozta. A felperesek álláspontja szerint a Tanács és a Bizottság felelős az említett fertőzésért, azonban nem kizárólagosan.

105 Ezt követően meg kell vizsgálni egyrészt, hogy szolgáltattak-e a felperesek bizonyítékot vagy ténykörülményt arra nézve, hogy hozzátartozóik a CJK új

változatával fertőződtek meg, illetve hogy e fertőzést a BSE-vel fertőzött szarvasmarhafélék húsának elfogyasztása váltotta-e ki, másrészt pedig, hogy az alperes intézmények terhére rótt állítólagos hibás intézkedések és mulasztások tekinthetők-e az említett megfertőződés eredetének.

106 Az első kérdés – azaz a felperesek családtagjai elhalálozásának oka – vonatkozásában először is meg kell állapítani, hogy a felperesek által benyújtott orvosszakértői vélemények két sorozatából – egyrészt a Tribunal de grande instance de Paris kérésére 2002. október 1-jén, 2003. április 13-án, május 20-án és június 6-án, másrészt a Tribunal administratif de Paris kérésére 2004. január 29-án elkészített szakvéleményekből – az következik, hogy az összes áldozatnál egyértelműen a CJK új változatának diagnózisát állították fel, határozottan kizárva minden alternatív diagnózist. Az említett szakvélemények ezenkívül megállapítják, hogy a CJK új változatával kapcsolatos megfertőződés legvalószínűbb módja orális úton, azaz élelmiszer-fertőzés útján történt. Így az iatrogén, azaz orvosi kezelések kiváltotta CJK-fertőzés lehetősége kizárt. E szakvélemények egyértelműen megerősítik, hogy olyan fertőzésekről van szó, amelyek a BSE-ből kiindulva átterjedtek az emberre.

107 Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy tudományos körökben általánosan elfogadott az, hogy a CJK új változatát a BSE kórokozójával történő fertőzés váltja ki. Az alperesek saját maguk is elismerték, hogy tudományosan bizonyított az, miszerint a BSE-nek és a CJK új változatának vannak közös fizikai, kémiai és biológiai tulajdonságai. Az ember BSE-vel élelmiszer útján történő megfertőződésének kockázatáról szóló, 1999. december 10-i TOB-vélemény (lásd a fenti 48. pontot) azt állítja, hogy tudományos felismerések szerint a BSE-t és a CJK új változatát nagy valószínűséggel ugyanaz a kórokozó váltja ki, és arra a következtetésre jut, hogy az emberi áldozatok valószínűleg BSE-vel fertőzött anyag, szájon át történő elfogyasztása következtében fertőződtek meg. Végül a 2000/418/EK határozat a preambulumában megállapítja, hogy „halmozódnak azon bizonyítékok, miszerint a BSE kórokozója azonos a [CJK új változatáé]-val".

108 Tekintettel a fenti megfontolásokra, az Elsőfokú Bíróság kellően bizonyítottnak véli azt, hogy a felperesek hozzátartozói a CJK új változatában hunytak el, és hogy e betegséget a BSE-vel fertőzött marhahús fogyasztása váltotta ki.

109 A második kérdés vonatkozásában – azaz, hogy az alperes intézmények terhére rótt intézkedések és mulasztások tekinthetők-e a felperesek elhunyt családtagjai megfertőződése okának – a felperesek lényegében fenntartják, hogy a Tanács és a Bizottság nem kellő időben hozta meg azokat a BSE-válság közegészségügyet fenyegető kockázatai elleni küzdelemre irányuló szükséges és megfelelő intézkedéseket. Ezen intézmények tehetők felelőssé azért, mert nem akadályozták meg a BSE elterjedését – onnan, ahol az megjelent, vagyis az Egyesült Királyság állatállományáról a többi tagállam állatállományára – illetve azért, mert nem akadályozták meg, hogy a BSE a CJK új változata formájában átterjedjen az emberekre.

110 E kérdés megvizsgálása céljából először is meg kell vizsgálni az áldozatok megfertőződésének időpontját, és a betegség lappangási idejét, ezt követően ellenőrizni kell, hogy létezik-e okozati összefüggés a megállapított károk és a különböző, konkrétan a Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt, állítólag jogellenes magatartások között.

111 Mindazonáltal emlékeztetni kell arra, hogy a BSE emberre való átterjedésének lehetőségét tudományosan csak 1996 márciusában állapították meg, amikor a SEAC közleményt adott ki a BSE és a CJK új változata között fennálló lehetséges összefüggésről. Márpedig – mint ahogy arra az alperesek rámutatnak – az intézkedéseiket a tudományos ismeretek állásához, valamint a tények időpontjában elvárható óvatosság és elővigyázatosság szintjéhez képest kell megítélni.

1. Az áldozatok megfertőződésének időpontjairól és a betegség lappangási idejéről

112 Az iratanyagokból az tűnik ki, hogy a felperesek családtagjai megfertőződésének időpontjait nem lehet pontosan meghatározni. A felperesek e tekintetben

emlékeztetnek arra, hogy a francia fogyasztók 1988 júliusa – amikor az Egyesült Királyság hatóságai meghozták a BSE vonatkozásában az első védintézkedéseket – és 1996 márciusa vagy áprilisa között – amikor is a Közösség embargót vezetett be az Egyesült Királyságból származó szarvasmarhafélékből előállított termékekre, valamint a hús- és csontlisztre, illetve amikor Franciaország megtiltotta a különleges fertőzési veszélyt jelentő belsőségek fogyasztását – nagymértékben ki voltak téve a BSE-fertőzés kockázatának (lásd a fenti 91. pontot). A felperesek különösen azt állítják, hogy hozzátartozóik legkésőbb 1996-ban fertőződtek meg (lásd a fenti 92. pontot). Azt is meg kell jegyezni, hogy a Tribunal de grande instance de Paris és a Tribunal administratif de Paris által megbízott szakértők véleményei e fertőzések lehetséges időpontjait 1980 és 1996 közé teszik, miután megállapították, hogy a felperesek elhunyt családtagjai megfertőződésének időpontjait nem lehet pontosan meghatározni.

113 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a CJK új változatát hosszú lappangási idő jellemzi. Az ember BSE-vel élelmiszer útján történő megfertőződésének kockázatáról szóló, 1999. december 10-i TOB vélemény (lásd a fenti 48. pontot) rámutat arra, hogy ez az időtartam ismeretlen, és leszögezi, hogy pár évtől akár 25 évnél tovább is tarthat. A felperesek saját maguk is emlékeztetnek arra, hogy a fertőző szivacsos agyvelőbántalmak lappangási ideje a fertőzött személyeknél hosszú, akár 30 évig is tarthat az embernél (lásd a kereset 103. pontját). Végül a Tribunal de grande instance de Paris és a Tribunal administratif de Paris kérésére elkészített szakértői vélemények emlékeztetnek arra, hogy „a lappangási időre vonatkozó klinikai adatok és modellezések 15–20 év közé teszik azt az időtartamot, amely a BSE-kórokozójával való kapcsolatba kerülés és az új változat embernél való megjelenése között telik el", és leszögezi, hogy „bármi legyen is a [CJK] formája és annak eredete, olyan betegségről van szó, amelynek nagyon hosszú (több év) a lappangási ideje", továbbá hogy „e lappangási idő esetről esetre változik", és hogy „a [BSE]-vel kapcsolatos változat éppúgy rendelkezik a betegség e fejlődési sajátosságával". Végül emlékeztetni kell arra, hogy a CJK új változatával való megfertőződés a BSE-re vezethető vissza, amelynek a lappangási ideje a szarvasmarhaféléknél több évig is elhúzódhat. A TOB 1999. december 10-i véleménye szerint a BSE lappangási ideje átlagosan öt év, az esetek nagy többségében négy és hat év közé tehető.

114 A korábbi megfontolások alapján, a jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a felperesek a CJK új változatával fertőzött családtagjai nemcsak 1988 és 1996 között fertőződhettek meg e betegség kórokozójával, mint azt a felperesek állítják, hanem 1988 előtt is. Először is emlékeztetni kell arra az általánosan elfogadott tényre, hogy a BSE emberre való átterjedésének lehetőségét tudományosan csak 1996-ban ismerték el. Másodsorban, mint ahogy arra a TOB 1999. december 10-i véleménye (lásd a fenti 48. pontot) is rámutat, a BSE olyan új betegség, amely az Egyesült Királyságban jelent meg valószínűleg 1980 és 1985 között, azonban annak beazonosítása és leírása csak 1986 novemberében történt meg. Az érintett áldozatok megfertőződése tehát akkor is bekövetkezhetett, amikor a BSE-hez társított kockázatok, különösen amelyek az emberi egészséget érintik, még korántsem voltak ismertek a tudományos körökben.

115 Mivel e fertőzés 1988 előtt történhetett, nem tekinthető bizonyítottnak az, hogy a követelt károk feltétlenül és közvetlenül a felperesek által a Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt állítólag jogellenes magatartásokra vezethetők vissza, amelyek mind későbbiek ezen időpontnál.

2. A hivatkozott károk, valamint a Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt magatartások közötti okozati összefüggés meglétéről

116 A felperesek két alapvető bírálata, a BSE és a CJK új változata Tanács és Bizottság általi kezelésével kapcsolatban egyrészt arra vonatkozik, hogy a hús- és csontliszt tenyésztésre szánt állatok takarmányában való felhasználásának megtiltásakor állítólag késlekedtek, amely a felperesek szerint kiváltotta a BSE Egyesült Királyságon kívüli elterjedését, másrészt arra, hogy az SMR-ek táplálékláncból való kivonását állítólag későn rendelték el, amely késlekedésre vezethető vissza az emberi áldozatok CJK új változatával való megfertőződése. A felperesek ezenkívül az alperesek egyéb magatartásait is nyilvánvaló értékelési hibának tekintik, és hatáskörrel való visszaélést, illetve a bizalomvédelem és a gondos ügyintézés elveinek megsértését is felróják nekik.

a) A hús- és csontliszt tilalmával kapcsolatos állítólagos késlekedésről

117 A felperesek azt állítják, hogy a BSE az európai kontinensen – különösen Franciaországban – annak következtében terjedt el, hogy a tenyésztésre szánt állatok takarmányában az Egyesült Királyságból behozott, fertőzött hús- és csontlisztet használtak fel. Megjegyzik, hogy ezen ország hatóságai 1988-ban betiltották a kérődzők kérődző állatokból előállított liszttel történő takarmányozását, ugyanakkor e liszt más tagállamokba történő kivitelét nem tiltották be. Ez jelentősen megnövelte a fertőzött liszt Egyesült Királyságból Franciaországba történő behozatalát, amelynek a francia szarvasmarha-állománnyal való takarmányozása okozta a BSE ezen országban történő megjelenését. Az alperesek azonban csak 1994 júniusában a 94/381/EK határozat elfogadásával tiltották meg az emlősök szöveteiből nyert hús- és csontliszt kérődzők takarmányozásában való felhasználását. A hús- és csontliszt felhasználásának az említett határozattal bevezetett részleges tilalmával azonban a keresztfertőzés miatt nem szűnt meg a szarvasmarhafélék kórokozóknak való kitettségének veszélye. A felperesek a tárgyaláson leszögezték, hogy az alperesek állítólag jogellenes magatartásai a szarvasmarhafélék betegségének kezelésében kihatással voltak az emberi egészséget veszélyeztető kockázatokra, mivel az emberek a CJK új változatával való megfertőződésének veszélye összefügg a BSE terjedésével.

118 Előzetesen meg kell állapítani, hogy még ha úgy is tűnik, hogy nem teljesen ismert a BSE pontos eredete, az e betegségről készült tudományos munkák arra utalnak, hogy – eltekintve az anyaállatról átterjedt egyes esetektől (kevesebb mint 10%) – a BSE-t nagy valószínűséggel a fertőző kórokozót tartalmazó hús- és csontliszt feletetése okozza. Úgy vélik ugyanis, amint azt a 94/381/EK határozat is megállapítja, hogy a BSE megjelenését a jószágban a kérődző eredetű, a súrlókor, majd később a BSE-kórokozóját magukba foglaló fehérjék okozzák, amelyeket nem megfelelően kezeltek a fertőző kórokozók hatástalanítása tekintetében. Ebből következik, hogy e betegség terjedése elleni küzdelem érdekében különösen fontos annak megakadályozása, hogy olyan szövetek kerüljenek az állati takarmányláncba, amelyek tartalmazhatják a BSE kórokozóját.

119 Habár az Egyesült Királyság hatóságai 1988 júliusában megtiltották az országuk területén működő tenyésztőknek, hogy a kérődzőket a kérődző állatokból nyert fehérjét tartalmazó hús- és csontliszttel etessék, az alperesek egyelőre nem hoztak hasonló intézkedéseket közösségi szinten. Ugyanis, amint arra a felperesek emlékeztetnek, az alperesek csak 1994 júniusában, a 94/381/EK határozat elfogadásával tiltották be a Közösség egész területén az emlősökből nyert fehérjék felhasználását a kérődzők takarmányában. Ugyanakkor a hús- és csontliszt Egyesült Királyságból más tagállamokba történő kivitelét kifejezetten csak 1996-ban, a 96/239/EK határozattal tiltották meg.

120 Tény, hogy ebben az időben a betegség jellegzetességei, pontosabban a terjedésének okai nem voltak teljes mértékben ismertek. Ugyanígy 1994 előtt a BSE-érintettség az Egyesült Királyságon – és csekély mértékben az Írországon – kívüli más országokban jelentősen korlátozott volt. A kontinentális Európában ugyanis 1988 és 1994 között csupán Németországban (4 eset), Dániában (1 eset), Franciaországban (10 eset), Olaszországban (2 eset) és Portugáliában (18 eset) mutatták ki a BSE-t.

121 Mindazonáltal meg kell jegyezni – amint az a Bizottság által 1996 szeptemberében a Parlament vizsgálóbizottságának kérdéseire adott válaszából is kitűnik –, hogy 1991-ben a Bizottság e tekintetben tett ajánlásait követően már minden tagállam hozott olyan intézkedést, amelyek tiltották az Egyesült Királyságból származó hús- és csontliszt behozatalát.

122 Hét tagállam ezenkívül 1989 és 1990 között olyan intézkedéseket fogadott el, amelyekkel megtiltották az emlősök szöveteiből nyert fehérjék felhasználást a kérődzők takarmányozásában. A Francia Köztársaság 1990 júliusában külön megtiltotta az emlősökből nyert fehérjék felhasználását a szarvasmarhafélék takarmányozásában. Az 1990. szeptember 26-i rendelet 1. §-ával módosított (JORF 1990.10.07., 12162. o.), a bizonyos állati eredetű fehérjék, szarvasmarhafélék takarmányozásában, illetve a takarmánygyártásban való felhasználásának tilalmáról szóló 1990. július 24-i rendelet 1. §-a értelmében (JORF 1990.09.11., 9837. o.), az

„állati eredetű csontlisztet és fehérjéket tilos felhasználni a szarvasmarhafélék takarmányozására, illetve ezen állatok takarmányának előállítására, kivéve a tejtermékekből, a baromfiból, a tojásból, a halakból vagy tengeri állatokból nyert fehérjéket, amennyiben azokat elkülönítve gyűjtik, kezelik és tárolják".

123 Az alperesek 1994-től kezdve fokozatosan alakították ki azt a stratégiát, amelynek az volt a sajátos célja, hogy a Közösség egész területén megakadályozzák azon szövetek állati takarmánylláncba kerülését, amelyek a BSE kórokozóját tartalmazhatják. Ezen intézkedések közül hangsúlyozni kell a 94/381/EK határozatot, amely a Közösség egész területén megtiltotta az emlősökből származó fehérjék felhasználását a kérődzők takarmányozásában azzal, hogy fenntartotta az esetenkénti engedélyezés lehetőségét olyan rendszerek alkalmazása tekintetében, amelyek lehetővé teszik a kérődzőkből és a nem-kérődzőkből származó fehérjék megkülönböztetését.

124 A felperesek álláspontja szerint azonban e rendelkezések elégtelenek voltak többek között azért, mert a 94/381 határozat az emlősökből származó fehérjék felhasználását csak a kérődzők takarmányozásában tiltotta meg, így nem tiltotta meg a többi tenyésztésre szánt állat, különösen a sertés és a baromfi esetében. Szerintük e részleges tilalom később a keresztfertőzés, ennélfogva a BSE-terjedés okának bizonyult.

125 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az állati fehérjék felhasználásának teljes tilalmát valamennyi tenyésztésre szánt állat takarmányozásában a Közösség egész területén csak a 2001. január 1-jén hatályba lépett 2000/766 határozattal rendelték el. Mindenesetre rögzíteni kell, hogy e 2000/766 határozat elfogadását az tette szükségessé, hogy számos tagállamban fogyatékos volt a hús- és csontlisztről szóló közösségi szabályok végrehajtási rendszere (a 2000/766 határozat negyedik-hatodik preambulumbekezdése).

126 Amint ugyanis a Számvevőszék 14/2001. sz. különjelentéséből (31. pont) is kitűnik, a tagállamok nagy része, többek között a Francia Köztársaság, eltűrte a fertőzés egy bizonyos szintjét, jóllehet a közösségi szabályozás nem írt elő tűréshatárt. Ugyanígy a Bizottság Élelmiszerügyi és Állategészségügyi Hivatala (ÉÁH) által 1998 és 2000 között végzett ellenőrzések is hiányosságokat mutattak ki a tagállamok többségében e liszt kereskedelmi forgalmának ellenőrzésében. Az ÉÁH ellenőrzései azt is feltárták, hogy a takarmányipar nem tett elegendő erőfeszítést annak elkerülésére, hogy a hús- és csontliszt a jószágok takarmányába kerüljön, valamint az érintett takarmányok nem voltak mindig pontosan felcímkézve, különösen Franciaországban. E mulasztások hozzájárultak ahhoz, hogy a tenyésztők esetleg fertőző takarmányt adtak véletlenül a jószágaiknak (lásd a Számvevőszék 14/2001. sz. különjelentésének 33. pontját).

127 Következésképpen meg kell állapítani, hogy nem bizonyított, miszerint a hús- és csontliszt tenyésztésre szánt állatok – többek között kérődzők – takarmányában való felhasználásával összefüggő problémák, alperesek általi kezelése volt a döntő oka a BSE Egyesült Királyságon kívül, különösen Franciaországban való elterjedésének, és ennélfogva a felperesek családtagjainak a CJK új változata általi megfertőződésének. Különös tekintettel a több tagállam – köztük Franciaország – által az Egyesült Királyságból származó hús- és csontliszt behozatalának, illetve az emlősök szöveteiből származó fehérjék kérődzők takarmányában való felhasználásának a tilalmával kapcsolatban meghozott intézkedésekre, valamint a nemzeti hatóságok és a gazdasági szereplők által a közösségi jogszabályok végrehajtásában elkövetett mulasztásokra, az Elsőfokú Bíróság nem tekinti bizonyítottnak azt, hogy a hivatkozott károk nem következtek volna be, amennyiben a Bizottság és a Tanács olyan intézkedéseket fogadott volna el, amelyeknek az elmulasztását a felperesek felróják az alpereseknek, illetve ha azokat korábban fogadták volna el. Még kevésbé bizonyított, hogy a felperesek által e tekintetben meghatározott magatartások jelentik a felperesek családtagjai CJK új változatával történő megfertőződésének egyértelmű és közvetlen okát.

b) Az SMR-ek felhasználásának állítólag késedelmes megtiltása

128 A felperesek lényegében azt állítják, hogy az SMR-ek felhasználási tilalma jelenti a CJK új változata emberi egészségre veszélyt jelentő kockázata elleni legfontosabb védintézkedést, mivel e fertőzési veszélyt jelentő anyagok jelentik az ember megfertőződésének legfontosabb forrását. Megjegyzik továbbá azt, hogy az alperesek csak nagy késlekedéssel fogadtak el olyan intézkedést, noha ennek szükségességét 1989-től kezdődően több tudományos vélemény is javasolta. Mindennemű SMR-re kiterjedő felhasználási tilalmat csak 1997-ben, a 97/534/EK határozat elfogadásával vezettek be. Ezenkívül e határozat hatálybalépését, amelyet 1998. január 1-jére terveztek, a Bizottság és a Tanács fokozatosan, csaknem három évig késleltette. Így e határozat a Közösség egész területén csak 2000. október 1-jén, a 2000/418/EK határozat elfogadásával lépett hatályba.

129 Fontos megjegyezni azonban, hogy – szemben azzal, amit a felperesek állítanak – a TOB 1989. november 27-i véleménye megállapítja, miszerint nem volt egyértelmű akkoriban, hogy az állatok szivacsos agyvelőbántalma az emberre is átterjedhet, habár nem zárta ki, hogy az emberek egészségére nézve fennáll egy kisebb mértékű kockázat a magasan fertőzött szövetekből eredően. Ilyen körülmények között az Állat-egészségügyi Tudományos Bizottság csupán azt javasolta, hogy az emberek táplálékláncából zárják ki azon szarvasmarhafélék belsőségeit (azaz az agyat, a gerincvelőt, a mandulákat, a borjúmirigyet, a lépet és a beleket), amelyek olyan országból származnak, ahol a BSE elterjedt.

130 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy 1989-ig BSE-eseteket csak az Egyesült Királyságban azonosítottak. Ennélfogva 1989 és 1996 között a legtöbb BSE-esetet is ebben az országban fedezték fel. Az Egyesült Királyság tulajdonképpen 165 402 BSE-esetet mutatott ki ezen időszak alatt. Írország a maga részéről csak 189-et azonosított. Végül ugyanezen időszak alatt Franciaországban csak 25 esetet

azonosítottak, az európai kontinens többi tagállamában is kevés esetet jelentettek (így Portugáliában 64 esetet, Németországban 4 esetet, Olaszországban 2 esetet és Dániában 1 esetet).

131 1989-ben az alperesek meghozták az első intézkedéssorozatot, amelynek célja a BSE Egyesült Királyságból kiinduló elterjedésének megakadályozása, így számos korlátozást vezettek be többek között ebből az országból származó szarvasmarhafélék közösségen belüli kereskedelmében (lásd különösen a 89/469/EGK, a 90/59/EGK és a 90/261/EGK határozatot). Ezenkívül a Bizottság 1990 áprilisában elfogadta a 90/2000/EGK határozatot, amely megtiltja azon szarvasmarhafélékből származó agy, gerincvelő, mandulák, borjúmirigy, lép és belek Egyesült Királyságból – az egyetlen országból, ahol akkoriban a BSE elterjedt – történő kivitelét, amelyek a levágáskor hat hónapnál idősebbek voltak.

132 A felperesek ugyanakkor azt róják fel az alpereseknek, hogy nem vezettek be általános tilalmat az SMR-ek felhasználását illetően a Közösség egész területén, és úgy vélik, hogy e tétlenségre vezethető vissza a hozzátartozóik megfertőződése.

133 Márpedig az olyan területen, mint az emberi és az állategészségügy, egy magatartás és egy kár közötti okozati összefüggés fennállását az intézményektől az akkor rendelkezésre álló tudományos ismeretek alapján elvárható magatartás elemzésével kell bizonyítani. Az Elsőfokú Bíróság e tekintetben emlékeztet arra, hogy 1996 márciusáig a BSE emberekre való átterjedésének valószínűségét nem bizonyították tudományosan (lásd a fenti 8., 9. és 111. pontokat). Fontos kiemelni azonban, hogy 1996 októbere előtt a közösségi Állat-egészségügyi Tudományos Bizottságok nem javasolták az SRM-ek általános felhasználási tilalmának bevezetését a Közösség egész területén, ezen anyagokra vonatkozó intézkedéseket csak az Egyesült Királyságban tartottak szükségesnek. Ennélfogva nem róható fel az alpereseknek, hogy nem tiltották be teljes mértékben az SRM-ek felhasználását a Közösség egész területén 1996 előtt.

134 Ezenkívül meg kell jegyezni, hogy az okozati összefüggés fennállása azt feltételezi, hogy a felrótt magatartás a hivatkozott kár egyértelmű és közvetlen okozója, és hogy az olyan esetekben – mint a jelen ügy is –, amikor az a magatartás, amely állítólag a hivatkozott kárt okozza, a cselekvéstől való tartózkodásban nyilvánul meg, különösen szükséges megbizonyosodni arról, hogy az említett kárt valójában a felrótt tétlenséggel okozták-e, és nem válthatták-e ki az alperes intézményeknek felróttaktól eltérő magatartások.

135 Az Elsőfokú Bíróság úgy véli, hogy a jelen ügyben ez a bizonyosság nem áll fenn.

136 Így tehát nem lehetséges kellő bizonyossággal levonni azt a következtetést, hogy a felperesek családtagjainak megfertőződése nem következett volna be még abban az esetben is, ha az alperes intézmények korábban vezették volna be az SMR-ek felhasználásának teljes tilalmát. Az Elsőfokú Bíróság e tekintetben emlékeztet arra, hogy a jelen ügyben az alperes intézmények által elfogadott jogszabályi intézkedések, különösen azok hatékonysága a tagállamok intézkedéseitől függtek, amely tagállamok nem mindig őrködtek kellő szigorral az állat-egészségügyi jogszabályok szigorú betartása felett (lásd az alábbi 144. pontot).

137 Meg kell jegyezni azonban – amint arra a TOB 1999. december 10-i véleménye (lásd fent 48. pontot) emlékeztet –, hogy a fogyasztók e betegséggel szembeni védelem „eszményi" szintje – habár az SMR-ek jelentik messzemenően a CJK új változatával való fertőzés legfőbb forrását –, a BSE-vel fertőzött állatok az emberi táplálékláncból történő teljes mértékű kizárását feltételezte volna. Az SMR-ek eltávolítása e tekintetben csak „másodlagos szintű védelmet" jelent. A TOB azonban rámutat arra, hogy az emberek megfertőződését okozó, BSE-vel fertőzött anyag minimális dózisa sem, és annak mikéntje sem ismert teljes mértékben, hogy egy állat különböző sejtjeiben miként terjed szét e fertőzés, ennélfogva megállapítja, hogy el kell kerülni az ember kórokozóknak való mindenféle kitettségét.

138 A fentiekre tekintettel az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint, habár az SRM-ek fogyasztásának és felhasználásának korábbi teljes tilalma a Közösség egész területén, valamint annak szigorú és hatékony végrehajtása valamennyi tagállamban csökkenthette volna – amennyiben ezt korábban vezetik be – az európai fogyasztók CJK új változatával történő megfertőződésének kockázatát, ugyanakkor nem lehetséges kellő bizonyossággal levonni azt a következtetést, hogy egy ilyen intézkedésnek az alperes intézmények által történő bevezetése megakadályozta volna a jelen ügyben a felperesek családtagjainak megfertőződését. Mindazonáltal, különös tekintettel azok megfertőződésének valószínű időpontjaira, valamint a BSE és a CJK új változata mindegyikének lappangási idejére (lásd a fenti 112–114. pontokat), a nagyobb hatékonyság elérése érdekében a jelen ügyben, egy ilyen intézkedést nemhogy 1996 előtt – amikor is tudományosan felismerték a BSE emberre való átterjedését –, hanem még 1990 előtt – amikor az első BSE esetet felfedezték az európai kontinensen –, sőt 1986 előtt kellett volna meghozni, amikor is első alkalommal azonosították és leírták a BSE betegséget az Egyesült Királyságban. Márpedig, mint azt a fenti 133. pontban már megállapítást nyert, nem róható fel az alpereseknek az, hogy nem tiltották meg teljes mértékben a Közösség egész területén az SRM-ek felhasználását 1996 előtt.

139 Végül, tekintettel az alperes intézményeknek felrótt, az SMR-ek felhasználására vonatkozó intézkedések meghozatalában 1997 és 2000 között tapasztalható késlekedésekre, az Elsőfokú Bíróság úgy véli, hogy e kifogások a jelen ügyben nem helytállóak. Emlékeztetni kell azonban arra, amint azt a felperesek maguk is elismerik, hogy a hozzátartozóik a CJK új változatával történő megfertőződése legkésőbb 1996-ban történt (lásd a fenti 92. pontot). Ezenkívül a Tribunal de grande instance de Paris és a Tribunal administratif de Paris által kirendelt szakértők véleményei megállapítják, hogy a felperesek elhunyt családtagjainak a megfertőződése valószínűleg 1996 előtt történt (lásd a fenti 112. pontot). Ennélfogva az alperesek állítólagos jogellenes cselekményei, amelyek 1996 előtt történtek, nem tekinthetők a jelen ügyben hivatkozott károk kiváltó okának.

140 A fenti megfontolásokra tekintettel, az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint az alperes intézményeknek a felperesek által az SMR-ek tilalmát illetően felrótt magatartása a jelen ügyben nem tekinthető a hivatkozott károk egyértelmű és közvetlen okának.

c) A Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt egyéb magatartásokról

141 Az előzőekben vizsgált, lisztek és SMR-ek kezelésére vonatkozó állítólagos jogellenes magatartások mellett a felperesek több egyéb kifogással illetik az alperes intézmények fellépését a BSE és a CJK új változata elleni küzdelemben. A felperesek különösen úgy vélik, hogy az alperesek nyilvánvaló mérlegelési hibákat követtek el az e betegséggel összefüggő kockázatok kezelésében. Ugyanígy hatáskörrel való visszaélést rónak fel az alpereseknek, amiért ezen intézmények a marhahúspiac és ágazat érdekeinek védelmében megpróbálták eltántorítani a tagállamokat attól, hogy egyoldalúan hozzanak védőintézkedéseket a BSE jelentette kockázatokkal szemben. Végül a felperesek a bizalomvédelem és a gondos ügyintézés elveinek megsértésére hivatkoznak, különösen amiatt, hogy a Bizottság szolgálatai szervezetlenséget, a BSE-vel kapcsolatos közösségi állat-egészségügyi vizsgálatok elégtelenségeket és hiányosságokat mutattak, továbbá hogy hibákat követtek el a tagállamok állategészségügyi ellenőrzéseinek felügyelete során.

142 Márpedig meg kell állapítani, hogy a felperesek egyáltalán nem bizonyították az okokozati viszony fennállását az állítólagos jogellenes magatartások és a jelen ügyben hivatkozott azon károk között, amelyek – amint az kifejtésre került – a családtagjaik CJK új változatával való megfertőződéséből és azok elhalálozásából erednek.

143 Egyebekben arra kell emlékeztetni, hogy a közösségi állategészségügyi jogszabályok hatékony alkalmazásának ellenőrzési kötelezettsége főként a tagállamokra hárul. Különösen a közösségen belüli kereskedelemre vonatkozó állategészségügyi ellenőrzésekkel kapcsolatban a 89/662/EGK és 90/425/EGK irányelvekből az következik, hogy ezek az ellenőrzések elsődlegesen a küldő tagállam hatóságainak hatáskörébe tartoznak, és csak csekély mértékben képezik a rendeltetési hely szerinti tagállam hatóságainak feladatát. Konkrétan a tagállamok a területükön kitört zoonózis, vagy olyan betegség esetén, amely jelentős veszélyt jelenthet az állatokra vagy a közegészségre, haladéktalanul megteszik a közösségi szabályozásban előírt ellenőrző és óvintézkedéseket, valamint elfogadnak egyéb más szükséges intézkedéseket.

144 Azt is meg kell jegyezni, amint arra a Számvevőszék 14/2001. sz. különjelentése is rámutatott, az ÉÁH részéről 1996 óta végzett ellenőrzések feltárták, hogy a tagállamok nagy része nem a kellő szigorúsággal ügyelt arra, hogy a területén megfelelően végrehajtsák a BSE-vel kapcsolatos intézkedéseket. A Számvevőszék szerint, a közösségi szabályozás hiányos végrehajtása a tagállamok részéről hozzájárult a BSE felszámolásának megakadályozásához, és elősegítette annak terjedését. Ugyanígy a magánjog hatálya alá tartozó egyes gazdasági szereplők felelősségét is figyelembe kell venni a betegség terjedésében. Amint a Számvevőszék említett különjelentése is megállapította, a takarmányipar nem alkalmazta kellő szigorúsággal a BSE-re vonatkozó közösségi jogszabályokat.

145 A fentiekre tekintettel az Elsőfokú Bíróság úgy véli, hogy a felperesek nem bizonyították, hogy ezen állítólagos jogellenes magatartások olyannak minősülhettek, mint amelyek kétségtelen és közvetlen okát képezték a hozzátartozóik CJK új változatával való megfertőződésének.

3. Következtetés

146 A fentiekre tekintettel az Elsőfokú Bíróság nem látja bizonyítottnak, hogy a Tanács és a Bizottság állítólagos jogellenes intézkedései és mulasztásai olyannak minősülhetnek, mint amelyek kétségtelen és közvetlen okát képeznék annak, hogy a felperesek Franciaországban elhunyt családtagjai a CJK új változatával fertőződtek meg, ami a jelen ügyben hivatkozott károkat is eredményezte. A jelen ügy körülményei között nem bizonyított, hogy a szóban forgó károk nem következtek volna be, ha a felperesek kifogása szerint el nem fogadott intézkedéseket az alperes intézmények meghozták volna, vagy korábban hozták volna meg.

147 Következésképpen meg kell állapítani, hogy nem bizonyított, hogy okozati összefüggés van az állítólagos kár és a közösségi intézmények állítólagos vétkes magatartása között.

148 Következésképpen a felperesek azon indítványait, amelyek a Közösség az alperes intézmények jogellenes magatartásával kapcsolatos szerződésen kívüli felelősségét érintik, mint megalapozatlant el kell utasítani, anélkül hogy a jelen esetben szükséges lenne határozni e szerződésen kívüli felelősség egyéb feltételeinek teljesüléséről, azaz az alperes intézmények terhére rótt magatartások jogellenességéről és arról, hogy a kár ténylegesen bekövetkezett-e.

II – *A Közösségnek az alperes intézmények jogellenes magatartása hiányában fennálló, szerződésen kívüli felelősségéről*

A – *A felek érvei*

149 A felperesek rámutatnak arra, hogy a francia jog a vétkességen alapuló felelősség jogi szabályozása mellett az áldozatoknak a káruk állami szervek általi jóvátételéhez való alapvető jogát is elfogadja. Ez a rendszer az egyenlőség és a szolidaritás alkotmányos értékein alapul. Ennek keretében a francia jogalkotó 1991-ben különleges kártérítési alapot hozott létre a vérkészítmények injekciója következtében emberi immunhiány-előidéző vírussal (HIV) megfertőzött személyek számára, 1993-ban pedig egy független kártérítési bizottságot a növekedési hormon-injekcióval összefüggő CJK iatrogén formájának áldozatai számára.

150 A felperesek emlékeztetnek arra, hogy a közösségi ítélkezési gyakorlat a Közösség vétkesség nélküli felelősségének elvét nem zárja ki (az Elsőfokú Bíróság T-113/96. sz., Dubois és Fils kontra Tanács és Bizottság ügyben 1998. január 29-én hozott ítélete [EBHT 1998., II-125. o.]). A felperesek a tagállamok közös alkotmányos hagyományai és az alapvető jogok alapján fenntartják, hogy a közösségi intézményeknek el kell fogadniuk azt, hogy az egyenlőség elvének rendkívüli és különleges sérelme esetén a kártérítési kötelezettség jogosan terheli a Közösséget. A felperesek szerint kívánatos lenne az, hogy a szolidaritás elvén alapuló kártérítés

végrehajtásáról a „politikai" intézmények határozzanak, ugyanakkor úgy vélik, hogy e hatáskör a közösségi bírót is megilleti. Megjegyzik, hogy a Parlament egy 1997. november 19-i állásfoglalásával arra kéri a Bizottságot és az érdekelt tagállamokat, hogy bocsássák rendelkezésre azon szükséges pénzügyi eszközöket, amellyel kifejezésre juttatják a CJK új változata áldozatainak családjaival vállalt szolidaritásukat.

151 A felperesek kijelentik, hogy a hozzátartozóik BSE-kórokozóval való megfertőződése és azoknak a CJK új változata okozta elhalálozása miatt olyan károkat szenvedtek el, amelyeknek a mértéke és kihatása rendkívüli volt. Ezenkívül, tekintettel a kórokozó beazonosításának hiányára és azon nehézségre, amelyet a fertőzés pontos időpontjának és forrásának meghatározása jelent, a felperesek nem alapozhatják a nemzeti és közösségi eljárások alapján a kártérítési kereseteiket a gyártók és forgalmazók felelősségére. Méltányosabb tehát, ha a kártérítési kötelezettséget a közösségi intézményekre háríthatják.

152 Az alperesek emlékeztetnek arra, hogy a Közösség szerződésen kívüli felelőssége a jogellenesség hiányában csak akkor alapozható meg, ha három szigorú feltétel együttesen teljesül, azaz a kár tényleges bekövetkezése, a kár és a közösségi intézmények magatartása közötti okozati összefüggés, valamint a kérdéses kár rendkívüli és különleges jellege (a Bíróság C-237/98. P. sz., Dorsch Consult kontra Tanács és Bizottság ügyben 2000. június 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., I-4549. o.] 17–19. pontja). Márpedig jelen ügyben az okozati összefüggésre vonatkozó feltétel hiányzik. Ezenkívül a családtagok nem vagyoni kárát ki kell zárni, a vagyoni kár címén követelt összegek pedig nem indokoltak és aránytalanok. A Bizottság azt is megjegyzi, hogy a felperesek nem bizonyították a kár rendkívüli és különleges jellegét, mert ugyan a halál különösen súlyos kár, de a felperesek nem bizonyították, hogy az áldozatok olyan rendkívüli kockázatnak voltak kitéve, amely különbözik attól, amelynek a marhahúsból készült termékek többi fogyasztója is ki volt téve.

B – *Az Elsőfokú Bíróság álláspontja*

153 Az EK 288. cikk második bekezdése „a tagállamok jogában közös általános elvekre" alapozza a Közösségnek az intézményei által okozott károk megtérítésére vonatkozó kötelezettségét, tehát anélkül, hogy ezen elvek hatályát következésképpen kizárólag a Közösségnek az említett intézmények jogellenes magatartása miatti szerződésen kívüli felelőssége rendszerére korlátozná. A nemzeti jogok szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó szabályai azonban a magánszemélyek számára lehetővé teszik – jóllehet különböző mértékben, meghatározott területeken és különféle részletszabályok szerint –, hogy bírósági úton a károkozó jogellenes magatartása hiányában is elérjék bizonyos károk megtérítését (az Elsőfokú Bíróság T-69/00. sz., FIAMM és FIAMM Technologies kontra Tanács és Bizottság ügyben 2005. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5393. o.] 158. és 159. pontja, valamint a T-383/00. sz. Beamglow kontra Parlament és társai ügyben 2005. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5459. o.] 172. és 173. pontja). A Közösség intézményeinek olyan magatartása által okozott kár, amelynek a jogellenes jellege nem bizonyított, megalapozhatja a Közösség szerződésen kívüli felelősségét, amennyiben együttesen teljesülnek a kár tényleges bekövetkezésére, a kár és a közösségi intézmények magatartása közötti okozati összefüggésre, valamint a kérdéses kár rendkívüli és különleges jellegére vonatkozó feltételek (a Bíróság fent hivatkozott Dorsch Consult kontra Tanács és Bizottság ügyben hozott ítéletének 19. pontja, továbbá az Elsőfokú Bíróság fent hivatkozott FIAMM és FIAMM Technologies kontra Tanács és Bizottság ügyben hozott fent említett ítéletének 160. pontja, valamint a fent hivatkozott Beamglow kontra Parlament és társai ügyben hozott ítéletének 174. pontja).

154 Jelen ügyben azonban már kimondásra került, hogy nem bizonyított, hogy okozati összefüggés van az alperesek felperesek által megjelölt magatartása és az általuk hivatkozott károk között. Következésképpen a felperesek azon indítványait, amelyek a Közösség szerződésen kívüli felelősségét érintik, az alperesek jogellenes magatartásának hiányában – mint alaptalant – el kell utasítani, anélkül hogy jelen esetben szükséges lenne határozni e felelősség egyéb feltételeinek teljesüléséről, azaz, hogy a kár ténylegesen bekövetkezett-e, valamint annak rendkívüli és különleges jellegéről.

155 Mindent egybevetve emlékeztetni kell arra, hogy az Elsőfokú Bíróság a közösségi intézmények szerződésen kívüli felelőssége megállapításának hiányában nem

rendelkezik hatáskörrel arra, hogy határozzon egy betegség áldozatai részére történő kártérítés megítéléséről, különösen valamely állítólagos szolidaritási elv alapján. Mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy a jelen ügyben a francia kormány „szolidaritási támogatást" ítélt meg a felpereseknek 2004 júniusában és 2005 januárjában, az áldozatok és jogutódjaik által a CJK új változatával való fertőzés következtében elszenvedett károk miatt. A szóban forgó kártérítések az egyes áldozatok által elszenvedett károk, illetve a családtagjaik mindegyike által elszenvedett károk címén irányoznak elő összegeket.

156 A fentiekre tekintettel, az alperesek jogellenes magatartásának hiányában, a felpereseknek a Közösség szerződésen kívüli felelősségére vonatkozó indítványait el kell utasítani.

157 Következésképpen valamennyi keresetet el kell utasítani.

A költségekről

158 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján az Elsőfokú Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. A 87. cikk 3. §-a szerint azonban az Elsőfokú Bíróság részleges pernyertesség, illetve kivételes okból elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását vagy azt, hogy a felek mindegyike maga viselje saját költségeit.

159 A jelen ügy körülményeire való tekintettel, különösen arra a tényre, hogy a Bizottság és a Tanács a kereset elfogadhatóságával kapcsolatos kérelmükkel pervesztesek lettek, kötelezni kell őket az elfogadhatóságra alapított jogalappal kapcsolatosan felmerült költségek viselésére, amit az Elsőfokú Bíróság az összes költség egynegyedében határoz meg. A felperesek kötelesek viselni a költségek háromnegyedét.

A fenti indokok alapján,

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG

a következőképpen határozott:

1) **Az Elsőfokú Bíróság a keresetet É. R., O. O., J. R., A. R. és B. P. R. tekintetében – mint elfogadhatatlant – elutasítja.**

2) **Az Elsőfokú Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében – mint megalapozatlant – elutasítja.**

3) **A felperesek kötelesek viselni a költségek háromnegyed részét. A Tanács és a Bizottság kötelesek viselni a költségek egynegyed részét.**

García-Valdecasas Cooke Labucka

Kihirdetve Luxemburgban, a 2006. december 13-i nyilvános ülésen.

E. Coulon J. D. Cooke

hivatalvezető elnök

Tartalomjegyzék

A jogvita alapjául szolgáló tényállás ... II - 4930

I – A szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalmának és a Creutzfeldt-Jakob kór új változatának megjelenése, valamint az e betegségek elleni küzdelem kapcsán tett közösségi és nemzeti intézkedések ... II - 4930

II – A felperesekkel kapcsolatos körülmények, valamint a francia közigazgatási és igazságszolgáltatási hatóságoknál indított eljárások ... II - 4936

Az eljárás és a felek kérelmei ... II - 4937

Az elfogadhatóságról ... II - 4939

I – Az elfogadhatatlanságra vonatkozó első jogalapról, amely a kereset alapjául szolgáló alapvető ténybeli és jogi elemek pontos meghatározásának hiányán alapul ... II - 4940

A – A felek érvei ... II - 4940

B – Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ... II - 4941

II – Az elfogadhatatlanságra vonatkozó második jogalapról, amely a kereset alapjául szolgáló alapvető ténybeli és jogi elemek pontos meghatározásának hiányán alapul ... II - 4942

A – A felek érvei ... II - 4942

B – Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ... II - 4943

III – A harmadik jogalapról, amely a kereseti igény elévülésén alapul ... II - 4945

A – A felek érvei ... II - 4945

B – Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ... II - 4947

Az ügy érdeméről ... II - 4950

I – A Közösségnek az alperes intézmények jogellenes magatartása miatti szerződésen kívüli felelősségéről ... II - 4950

A – A felek érvei ... II - 4950

1. A Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt jogellenes magatartásokról ... II - 4951

a) A BSE-válság kezelésében elkövetett nyilvánvaló értékelési hibákra alapított kifogásról ... II - 4953

b) A hatáskörrel való visszaélésre alapított kifogásról ..... II - 4956

c) A bizalomvédelem és a gondos ügyintézés elveinek megsértésére alapított kifogásról ..... II - 4957

2. A kár fennállásáról ..... II - 4958

3. Az okozati összefüggés fennállásáról ..... II - 4960

B – Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 4964

1. Az áldozatok megfertőződésének időpontjairól és a betegség lappangási idejéről ..... II - 4967

2. A hivatkozott károk, valamint a Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt magatartások közötti okozati összefüggés meglétéről ..... II - 4969

a) A hús- és csontliszt tilalmával kapcsolatos állítólagos késlekedésről II - 4970

b) Az SMR-ek felhasználásának állítólag késedelmes megtiltása ..... II - 4974

c) A Tanácsnak és a Bizottságnak felrótt egyéb magatartásokról ..... II - 4978

3. Következtetés ..... II - 4979

II – A Közösségnek az alperes intézmények jogellenes magatartása hiányában fennálló, szerződésen kívüli felelősségéről ..... II - 4980

A – A felek érvei ..... II - 4980

B – Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 4982

A költségekről ..... II - 4983